

I-hjelpen 2007

Om de fattiges bistand til de rike

Rapport nr.3/2007

Av Eirik Hovland Steindal

Tittel I-hjelpen 2007. Om de fattiges bistand til de rike
Forfatter Eirik Hovland Steindal
Utgivelse 3/2007. 29.12.2007
Utgiver Framtiden i våre hender, Fredensborgveien 24 G, N-0177
Oslo
Ansvarlig redaktør Arild Hermstad
Prosjektstyrer Mekonnen Germiso
Faglig kvalitetssikrer Ingeborg Rasmussen
Styreansvarlig Arild Skedsmo

Det oppfordres til å sitere og bruke opplysninger fra denne rapporten. Framtiden i våre hender oppgis som kilde.

Denne rapporten er godkjent av Framtiden i våre henders forskningsinstitutt (FIFI). Instituttet har til formål å engasjere eksterne fagfolk med den nødvendige vitenskapelige kompetanse til å utføre prosjekter innen miljø- og utviklingsspørsmål. Prosjektene skal frambringe vitenskapelige utredninger som skal publiseres i FIVHs rapportserie og legges ut til offentlig debatt. Rapportene kvalitetssikres og godkjennes av instituttets styre. FIFIs styre består for tiden av:

*Arild Skedsmo (styreleder)
Dag Nagoda
Audun Ruud
Tone Smith
Jørn Stave
Pål Strandbakken
Astrid Thomassen*

Rapporten er laget med støtte fra Norad

Sammendrag

Norge mottok hele 13,2 milliarder norske kroner i en gavepakke fra utviklingsland i 2006 – det høyeste beløpet noensinne. Det utgjør 69 % av det som ble gitt i bistand til utviklingsland samme år. Slik omvendt bistand, eller I-hjelp, skyldes fortrinn industrialiserte land har i vare- og kapitalmarkedet, med bakgrunn i en skjev inntektsfordeling mellom rike og fattige land.

Norge tjente 13,2 milliarder på lave priser på u-landsvarer i 2006

Hadde prisene på råvarer, jordbruksvarer, tekstiler, klær og sko vi importerer fra u-land utviklet seg likt sammenlignet med prisene på alle varer som omsettes i Norge, måtte vi ha betalt langt mer for dem enn vi faktisk gjorde – nærmere bestemt 13,2 milliarder kroner. Gevinsten økte med 770 millioner kroner, eller 6 %, fra 2005 til 2006.

Forklaringen på økende I-hjelp fram til første halvdel av 2000-tallet var i stor grad fallende priser på jordbruksvarer og andre råvarer – samtidig som prisene på tekstiler, klær og tilbehør flatet ut på 1990-tallet, og faktisk falt litt i pris i første halvdel av 2000-tallet. Alt dette mens det generelle prisnivået i Norge fortsatte å stige. Økningen i 2006 kan i hovedsak forklares av økt norsk importvolum av tekstiler og klær fra u-land til priser som – til tross for en liten økning - ikke holdt følge med prisstigningen på andre varer i Norge. Lave lønninger i Kina, mens våre egne lønninger stiger raskt, gir oss mer klær for pengene enn noensinne.

I-hjelpen for *industrivarer* utgjorde 8,81 milliarder kroner, den høyeste summen som noen gang er målt i denne rapportserien. Prisene på klær importert til Norge har falt betydelig siden midten av 1980-tallet. Billig arbeidskraft i Kina og andre asiatiske land gir oss dermed stadig mer klær til svært lave priser.

I-hjelpen for *råvarer* utgjorde til sammenligning 4,35 milliarder kroner, nesten en hel milliard lavere enn året før. Hovedsakelig skyldes det fortsatt prisoppgang på flere betydelige råvaregrupper. En høyere realpris på alumina og nikkelmatte utgjorde de største bidragene.

I 1980 lå verdensmarkedsprisene omtrent på gjennomsnittet av hva de hadde vært i etterkrigstiden. Utover 1980-tallet falt imidlertid prisene på råvarer og jordbruksvarer kraftig – og prisene nådde bunnen i 2001. Etter det begynte de igjen å stige raskt i pris, først og fremst som følge av økende etterspørsel fra Kina og andre raskt voksende økonomier – først og fremst i Asia. Realprisene på typiske u-landsråvarer passerte i fjor 1985-nivået, men var fortsatt 13 % lavere enn de var i 1980.

Det er usikkert hvorvidt prisoppgangen på råvarer vil vedvare, så om og når prisene igjen når 1980-nivå, er foreløpig vanskelig å spå. Etterspørselsøkningen skapes av økende industriproduksjon, vare- og kjøttforbruk i Kina og andre utviklingsland, kombinert med økt etterspørsel etter biodrivstoff og problemer med å dekke etterspørselen raskt nok. Mulige økte klimaskader i jordbruksproduksjonen – på linje med det vi har sett av tørke i Australia – må også tas med i betraktning. Dersom vi får vedvarende høye energi- og petroleumspriser, vil dette kunne forsterke effekten.

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning og problemstilling	5
2. Bakteppe for varebistanden	6
2.1. Prisutviklingen for råvarer	6
2.1.1. Prisutviklingen for industrivarer fra utviklingsland	8
2.2. Utviklingslands andel av norsk import	9
3. Data og metode	11
3.1. Data	11
3.2. Begrepsdefinisjoner	12
3.3. Metode	12
3.3.1. Gruppe 1: Råvarer	13
3.3.2. Gruppe 2: klær, sko, gulvbelegg og tekstiler	13
4. Vurdering av metode	14
4.1. Metodevalg og begrensninger	14
4.1.1. Begrenset vareutvalg	14
4.1.2. Import via tredjeland	14
4.1.3. Prisnivået kan påvirke mengden som importeres	14
4.1.4. Gevinster kan oppveies av tap	15
4.2. Vareutvalg	17
5. Beregninger og resultat	19
5.1. Beregning av varebistanden 2006	19
5.2. Varebistanden 1991 – 2006	25
5.3. Varebistanden sammenlignet med norsk bistand	27
6. Konklusjon	28
Appendiks 1: Tallene i Figur 5.1	29
Appendiks 2: Korreksjon for Gruppe 2	33

1. Innledning og problemstilling

Framtiden i våre hender har siden 1993 satt søkelyset på norsk handel med utviklingsland, gjennom rapportserien I-hjelpen. Vi har hevdet at utviklingsland har gått glipp av store inntekter som et resultat av ujevne konkurranseforhold mellom fattige og rike land. Det er dette forholdet vi igjen ønsker å fokusere på i årets rapport.

Bistand fra Norge og andre industriland til utviklingsland er ofte gjenstand for bred publisitet, mens overføringer som går i motsatt retning mottar langt mindre oppmerksomhet. Overføringer fra utviklingsland til industriland, den såkalte I-hjelpen, har de siste årene overgått den "tradisjonelle" bistanden fra Norge til utviklingsland. Siden 1996 er *I-hjelpen* fulgt opp med årlige utgivelser frem til i dag, der det som i første utgave, er forsøkt å beregne bistanden Norge mottar fra utviklingsland. Å tallfeste denne I-hjelpen er målet også for årets utgave.

Med I-hjelp menes nærmere bestemt den gevinsten Norge har av å være et rikt industriland i en verden der fattige utviklingsland har mindre rikdom, makt og forhandlingsstyrke enn oss. I *I-hjelpens* første utgave, fra 1993, ble det skilt mellom fire hovedkategorier av slik omvendt bistand – hver med et navn som lot seg gjenkjenne fra den offisielle bistandens begrepsverden.¹ De ulike formene er:

Varebistand

Mange utviklingsland eksporterer i hovedsak mat, råvarer og/eller enklere industrivarer som tekstiler. Disse varene omsettes på verdensmarkedet til stadig lavere priser, delvis på grunn av at kjøper har større forhandlingsstyrke enn selger, og til dels fordi industriland har etablert handelshindringer som begrenser mengden utviklingsland kan få solgt – og prisen de kan oppnå.² Handelshindringene er blant annet knyttet til industrilandenes ønske om å beskytte egen jordbruksproduksjon og industri, men begrunnes på ulike måter. Synkende priser sparer importland, deriblant Norge, for store summer årlig.

Andre typer bistand

Tidligere utgaver av *I-hjelpen* har beregnet den *finansbistand* utviklingsland yter Norge, med andre ord det utviklingsland betaler i renter og avdrag på lån fra Norske kredittinstitusjoner, som er tatt opp på et illegitimt grunnlag. Norske myndigheter besluttet i fjor å slette en stor del av fordringene fra den såkalte skipseksportkampanjen på 1970-tallet, og denne typen av I-hjelp utgjør følgelig en mindre del av overføringene fra utviklingsland til Norge. *Ekspertbistanden* ble utredet i 2004, og er i mangel på ny statistikk, bare gjengitt i kortere sammendrag i senere utgaver³. Denne typen for I-hjelp vil ikke behandles i årets utgave. *Miljøbistanden*, beregnet som hva det ville kostet Norge å kjøpe kvoter for den del av landets CO₂-utslipp som overgikk gjennomsnittet i en verden der de samlede utslippene ble fordelt som like rettigheter til alle land etter folketallet, utgjorde rekordhøye 15 milliarder i fjor. Det utgjorde mer enn den samlede varebistanden samme år, og nesten det samme som Norge gav i bistand til utviklingsland i fjor.

Årets utgave av *I-hjelpen* bygger på samme rapport fra 2004, utredet og forfattet av John Hille. Struktur og metode for varebistanden er beholdt også i årets rapport. Det er hentet inn ny statistikk, som er analysert og evaluert etter samme metode som tidligere. Nye opplysninger og bakgrunnsinformasjon er samlet inn for å forklare eventuelle endringer i datamaterialet.

Vi har i år valgt å konsentrere oss om en form for I-hjelp, nemlig varebistanden. De tre andre formene for *I-hjelp*; miljøbistand, ekspertbistand og finansbistand er derfor utelatt i årets utgave.

Det forekommer i denne rapporten et antall henvisninger til tidligere utgaver av "I-hjelpen". Det skal bemerkes at disse viser til tidligere rapporter i denne rapportserien som siden første utgave i 1993 har båret tittelen "*I-hjelpen*", med unntak av 2004-utgaven som het "Fra fattig til rik". De ulike utgavene kan skilles fra hverandre ved utgivelsesår.

Rapportens overordnede problemstilling er: Hvor stor var I-hjelpen til Norge i 2006, i form av varebistand?

¹ Hille, John 1993: I-hjelpen – Om de fattiges bistand til de rike. Rapport nr. 1/93 fra Framtiden i våre hender.

² Årsakene til prisfall på tre viktige varegrupper – kaffe, te og kakao – er behandlet i Hille, John 2005: "Hvorfor faller prisene?", Framtiden i våre hender. www.framtiden.no/filer/R200505_Hvorfor_faller_prisene.pdf

³ Hille, John 2004: "Fra fattig til rik", Framtiden i våre hender. www.framtiden.no/filer/Fra_fattig_til_rik_r0504.pdf

2. Bakteppe for varebistanden

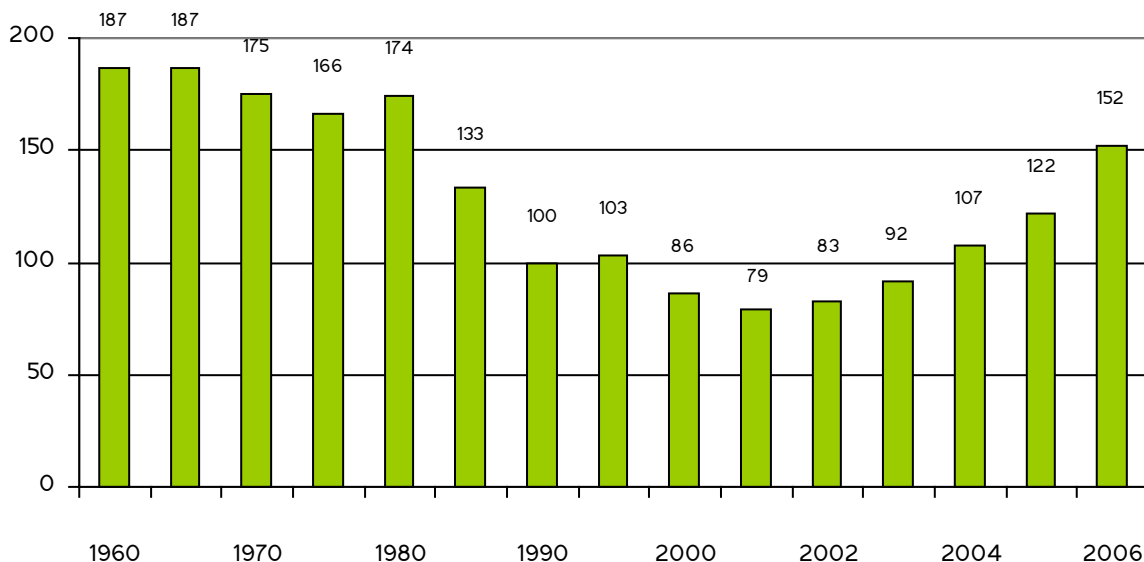
2.1. Prisutviklingen for råvarer

Etter et betydelig fall i realprisene på råvarer og halvfabrikata mellom 1960 og frem til 2001, har prisene de siste fem årene hatt et merkbart oppsving. Realprisene på de varegruppene som eksporteres i større omfang av utviklingsland enn av industriland ligger til tross for den siste prisstigningen fortsatt 13 % lavere enn i 1980.

Industriland tjener penger på at prisen på typiske varer fra utviklingsland synker, eller forblir lave, samtidig som prisene på varer fra industriland øker, eller ikke faller like mye. Det er dette bytteforholdet mellom industrilands og utviklingslands varer som er av hovedinteresse i denne rapporten. At vi her likevel ser på utviklingen i prisenivået på varer fra utviklingsland alene, skyldes vanskeligheter knyttet til det å måle bytteforholdet mellom industrilands og utviklingslands varer direkte.

Figur 2.1 viser utviklingen i prisene på 31 typiske varer som eksporteres fra lav- og mellominntektsland (olje og andre energivarer ikke inkludert), sammenlignet med prisene på industrivarer fra fem ledende industriland (USA, Japan, Tyskland, Frankrike og Storbritannia).

Figur 2.1. Utvikling i realprisene på 31 viktige råvarer⁴ som eksporteres fra Sør til Nord, 1960-2006. Energivarer (kull, olje og gass) er ikke med. Indekstall, 1990=100⁵.

⁴ • **Nonenergy commodity price index** covers the 31 nonenergy primary commodities that make up the agriculture, fertilizer, and metals and minerals indexes. • **Agriculture** includes beverages, food, and agricultural raw materials. • **Beverages** include cocoa, coffee, and tea. • **Food** includes rice, wheat, maize, sorghum, soybeans, soybean oil, soybean meal, palm oil, coconut oil, groundnut oil, bananas, beef, oranges, and sugar. • **Agricultural raw materials** include cotton, timber (logs and sawnwood), natural rubber, and tobacco. • **Fertilizers** include phosphate rock and triple superphosphate (TSP). • **Metals and minerals** include aluminum, copper, iron ore, lead, nickel, tin, and zinc.

<http://devdata.worldbank.org/wdi2006/contents/Section6.htm> -> Table 6.5 Primary Commodity Prices -> definitions

⁵ Kilde: Tidligere utgaver av *I-hjelpen* og World Development Prospects, "Pink sheet" for 2007, på http://siteresources.worldbank.org/INTDAILYPROSPECTS/Resources/Pnk_0907.pdf

Råvarenes bytteverdi mot industrivarer fra disse landene endret seg ikke vesentlig mellom 1960 og 1980. Det var riktignok enkelthendelser under denne perioden hvor utslagene var merkbare, som for eksempel 1974, da den første "oljekrisen" førte med seg et kraftig, men forbigående, prishopp også på andre råvarer. Tiden etter 1980 og frem til 2001 var derimot dominert av en sterkt fallende trend. Vi ser hvordan råvareprisene nådde bunnen i 2001, etter et langvarig og kraftig fall siden 1980. De siste fem årene har vi imidlertid hatt en til dels kraftig prisstigning, på 92 % fra bunnåret 2001, og prisene har nå passert 1985-nivået.

Spesielt har prisindeksen for metaller og mineraler styrket seg. Hovedårsaken til denne utviklingen er økende etterspørsel, spesielt knyttet til den voldsomme industrielle veksten i Kina. Kinas raskt økende ferdigvareeksport, med tilhørende industriproduksjon, krever stadig mer råvarer. Den raske økonomiske veksten i Kina og andre asiatiske land har også etter hvert resultert i økende forbruk i disse landene – et forbruk som også gir økt etterspørsel i verdensmarkedet etter råvarer.

Bakgrunnen for det langsiktige prisfallet for tre av varene; kaffe, te og kakao, er behandlet i rapporten "Hvorfor faller prisene"⁶, og handlet dels om deregulering av markedene – med tilbud til lavere priser som resultat, dels om framvekst av nye, mer kostnadseffektive produsenter, og delvis om kostnadseffektivisering hos eksisterende produsenter.

Fjorårets prisstigning på jordbruksråvarer kan i stor grad forklares av høyere energi- og kunstgjødsel priser, dårlige avlinger blant annet som følge av tørke, og en sterkt økende etterspørsel etter bioenergi.⁷ Høye energipriser har forårsaket en sterk prisstigning på visse jordbruksråvarer som enten kan brukes til biobrensel, eller som kan konkurrere med og erstatte syntetiske petroleumprodukter. Som en følge har sukker, naturgummi og mais hatt en spesielt sterk prisøkning det siste året.

Det er grunn til å tro at etterspørselen etter biodrivstoff og biobrensel vil øke i årene fremover som et resultat av blant annet høye petroleumpriser og strengere krav til å kutte klimagassutslippene. Ettersom avlinger som brukes til biobrensel ofte er arealkrevende vil dette igjen kunne føre til prispress på andre jordbruksråvarer. Samtidig gjør mindre kornreserver disse råvarene mer utsatt for ytterligere prisstigning ved uforutsette hendelser som for eksempel dårlige avlinger, dårlig vær og lignende.

Dersom prisene på petroleum og kunstgjødsel på nytt skulle falle, vil dette kunne øke tilbudet av jordbruksprodukter til lavere pris, og dermed dempe prisstigningen på disse varene noe.

De siste års prisstigning kan også være noe overdrevet. Prisindeksen for industrivarer som råvareprisene måles mot omfatter kun eksport av slike varer fra USA, Japan, Storbritannia, Frankrike og Tyskland. Andre viktige produsenter av industrivarer i EU og nyindustrialiserte land i Øst-Asia er utelatt. I perioden 2001-2006 falt dessuten kursen på amerikanske dollar relativt til euro. USA veier tyngst i Verdensbankens indeks, mens euroen er valutaen til 10 europeiske industriland som *ikke* teller med i indeksen. Valutaene til viktige østasiatiske eksportører av industrivarer steg også i forhold til dollar.⁸ Indeksen kan derfor være påvirket av et noe overdrevet prisfall på industrivarer på verdensmarkedet fra 2002 til 2006. Samtidig, og til tross for et betydelig kursfall i dollaren, har utviklingsland i senere år vært snare med å justere prisene på sine eksportprodukter i henhold til kursutviklingen, og følgelig unngått et generelt prisfall på råvarer.

En vesentlig del av de siste års økning i råvarepriser kan forklares av sterk økonomisk vekst og tilhørende etterspørsel i Kina og India.⁹ Prisstigningen, som av FNs organisasjon for handel og utvikling (UNCTAD) var spådd å avta i 2005, har altså vedvart også i 2006. Organisasjonen har tidligere stilt seg tvilende til at økende import av råvarer fra Kina og India i seg selv er nok til å

⁶ Hille, John 2005: "Hvorfor faller prisene?" Framtiden i våre hender www.framtiden.no/filer/R200505_Hvorfor_faller_prisene.pdf

⁷ Verdensbanken, Prospects for the Global Economy, "Agricultural prices continue slow climb", 29. mai 2007, <http://go.worldbank.org/83XCPI91T0>

⁸ Norges bank historiske kursoversikt, 1960-2006, www.norges-bank.no/WebDAV/stat/no/valutakurser/valutakurser_aar_ukoplet.xls, et unntak er Taiwanske dollar som sank med 1,6% mellom 2005 og 2006

⁹ UNCTAD Trade and Development Report 2007, kapittel A2, www.unctad.org/en/docs/tdr2007ch1_en.pdf.

etablere enn permanent invertering av nedadgående råvarepriser på lang sikt. I årets rapport "Handel og utvikling 2006" er slutsatsen mer usikker; enkelte mener prisoppgangen vil vedvare, mens andre forventer en nedgang, avhengig av prisutviklingen på olje og energivarer i tiden som kommer.

En prisoppgang på olje kan i ulike situasjoner føre til en umiddelbar oppgang eller stoppe fallet i prisen på råvarer. De siste årenes oppgang i prisen på olje anses imidlertid å ha hatt liten effekt sammenlignet med det som var tilfellet under oljekrisen på 1970-tallet¹⁰. For utviklingsland som er nettoimportører av olje og andre energivarer har prisoppgangen på førstnevnte i mange tilfeller motvirket store deler av de positive effektene prisoppgang på andre råvarer har brakt med seg, ettersom utgiftene også stiger¹¹.

En forventet økning i etterspørsel etter kobber, jern, nikkel, naturgummi, soyabønner, petroleum og energivarer i årene som kommer, vil kunne medvirke til å drive prisene på disse råvarene ytterligere oppover.

Ved siden av å være en viktig råvareimportør har Kinas rolle som produsent av industrivarer endret seg dramatisk det siste tiåret. Inntreden av industrivarer produsert i Kina har bidratt til å senke det generelle prisnivået for mange slike varer på verdensmarkedet.

Dette kan tolkes slik at Kina faktisk yter Norge I-hjelp i form av lave og synkende priser på et bredt spekter av industrivarer – og ikke bare på råvarer, tekstiler, klær og skotøy, som vi kommer til å se nærmere på i denne rapporten.

Samtidig har råvarenes bytteforhold mot industrivarer fra de gamle industrilandene, inkludert Norge, blitt mindre viktig, ettersom industrivarene kan kjøpes til lavere pris fra Kina. Det innebærer at billige industrivarer er innen nærmere økonomisk rekkevidde for mennesker i utviklingsland enn de var i på begynnelsen av 1990-tallet. Et interessant spørsmål er om dette først og fremst fungerer som et positivt stimuli for andre utviklingslands økonomi, eller om det først og fremst konkurrerer med andre utviklingslands industri.

Kinas rolle som storprodusent og konsument av både råvarer og industrivarer er nå så betydelig at dette forholdet og dets betydning for Norges handel med Kina – utviklingsland – bør vurderes for fremtidig behandling av emnet.

Norge – med sin arbeidskraftmangel - har eksempelvis faset ut en del type mindre lønnsom industri, og tjener isteden på Kinas industriproduksjon. Andre I-land har derimot mistet konkurransekraft og "tapt" på Kinas utvikling, eller fått betydelige omstillingskostnader.

2.1.1. Prisutviklingen for industrivarer fra utviklingsland

For de fleste asiatiske utviklingsland, som i mange tilfeller har mindre muligheter for eksportproduksjon av jordbruksvarer eller som mangler større mineralforekomster, er bildet noe annerledes. For flere av disse er tekstiler og bekledningsartikler en av de viktigste eksportartiklene. I 2005 utgjorde for eksempel tekstiler og bekledningsartikler 85, 68 og 19 % av henholdsvis Bangladesh', Pakistans, og Vietnams eksport.¹²

Tekstiler og bekledningsartikler utgjorde i 2005 24 % av eksporten fra det Verdensbanken og UNCTAD definerer som "lavinntektsland", altså de fattigste utviklingslandene. Klær, sko og tekstiler var ved siden av råvarer den klart viktigste gruppen eksportvarer fra disse landene. De to gruppene er følgelig brukt som grunnlag for beregning av varebistanden.

Råvarer, som i Verdensbankens indeks og i den kommende drøftingen omfatter både matvarer og halvfabrikata, dominerer likevel fortsatt eksporten til majoriteten av de fattigste utviklingslandene.

¹⁰ UNCTAD Trade and Development Report 2005, kapitel 1D-3 og 2 D, www.unctad.org/en/docs/tdr2005_en.pdf.

¹¹ Verdensbanken, Prospects for the world economy, juni 2006 <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/EXTGLOBPROSPECTSAPRIL/0,,contentMDK:20370063~menuPK:659159~pagePK:2470434~piPK:2470429~theSitePK:659149,00.html>

¹² UNCTAD Handbook of Statistics 2006, Table 3.1; <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=1890&lang=1>

Varegruppen utgjør i gjennomsnitt hele 65 % av eksporten fra land i Afrika sør for Sahara og 74 % i Latin-Amerika, om vi ser bort i fra de land hvor energivarer utgjør en større del av eksporten.¹³

Det finnes etter vår kjennskap ingen global indeks som viser den globale utviklingen i pris på tekstiler og bekleddingsartikler sammenlignet med andre ferdigvarer. Tall som her skal presenteres, basert på priser ved import til Norge, kan imidlertid tyde på at utviklingen etter 1980 har visse likheter med den vi har sett for råvarer frem til og med 2001. Det er liten grunn til å tro at utviklingen i importprisene til Norge skiller seg særlig fra de som gjelder andre industriland. Norge er en typisk "pristaker" i dette markedet, som i de fleste andre.

2.2. Utviklingslands andel av norsk import

Like viktig som prisene utviklingsland oppnår for sine eksportvarer er for landets eksportinntekter, er naturligvis også mengdene de får eksportert.

Import fra utviklingsland har tradisjonelt stått for en liten andel av norsk import (Figur 2.2). De viktigste årsakene til det har opphav i næringsstruktur og handelspolitikk. Norsk vareimport består hovedsakelig av industrielle ferdigvarer. For enkelte råvarer og halvfabrikata som andre rike land importerer i stort omfang fra utviklingsland, er vi ikke kunder, men en konkurrerende eksportør. Det gjelder mest opplagt olje og gass, men også kull og diverse metaller og mineraler.

Matvarer som kan produseres i Norge, begrenses importen av ekstremt høye tollmurer. Bare de minst utviklede landene (MUL-land) er unntatt fra disse – noe som er av begrenset praktisk betydning ettersom få MUL-land har varer å selge som konkurrerer med et subsidiert norsk jordbruk. MUL-landene står for en marginal og relativt stabil andel av norsk import på rundt én prosent mellom 2001 og 2006, målt i verdi.¹⁴ Tekniske handelshindringer – i form av norske veterinære og plantesanitære bestemmelser – utgjøre også i tilfeller en hindring for matvarer fra utviklingsland. Andre faktorer som kan påvirke norsk import av matvarer er: norske mattradisjoner, vaner og preferanser.

I følge statistikk hentet fra UNCTAD kom 32 % av industrilands import fra utviklingsland i 2005, noe som var 3 % høyere enn året før. Her er land i den tidligere Sovjetblokken inkludert blant industriland, både som eksportører og importører, selv om de opptrer som en egen, tredje gruppe i standardtabeller fra UNCTAD. Holdes energivarer utenfor, var utviklingslands andel av industrilands import 30 %.¹⁵

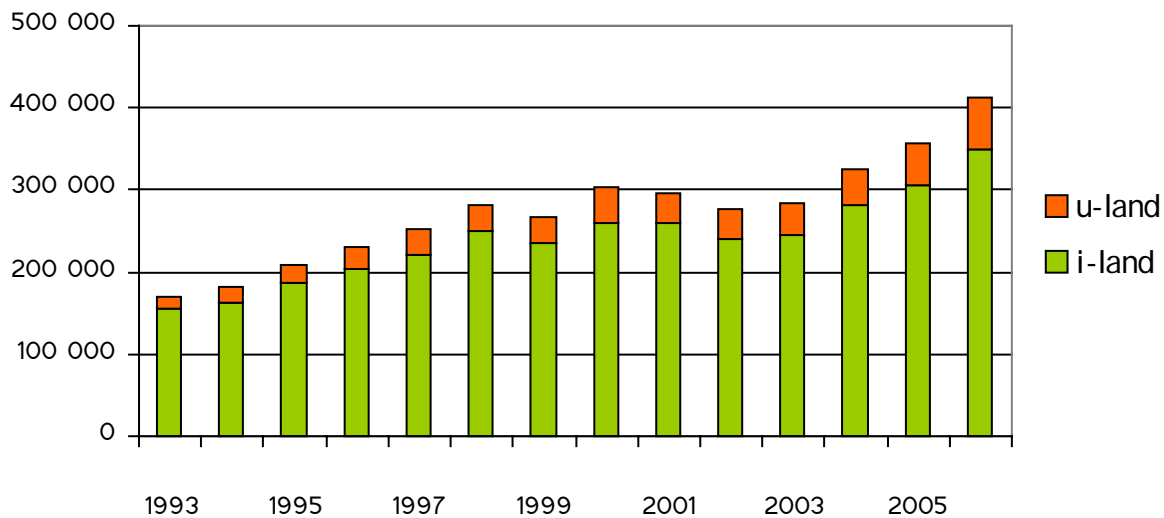
¹³ UNCTAD Handbook of Statistics 2006, tabell 3.1 <http://stats.unctad.org/Handbook/> Tallene gjelder 2005, og er eksklusive energivarer.

¹⁴ Statistisk sentralbyrå, Utenrikshandel med varer 2004, tabell 35 <http://www.ssb.no/uhaar/tab-35.html>

¹⁵ UNCTAD Handbook of Statistics 2006, databaseversjonen på Internett, II. *International merchandise trade by region 2.2 Trade structure of country groupings by partner and product group* <http://stats.unctad.org/Handbook/>

Figur 2.2. Utvikling i norsk vareimport, fordelt på landgrupper. Millioner løpende kroner (i-land inkluderer her Øst-Europa)¹⁶.

Utviklingslands andel av Norges import er betydelig mindre. I 2006 utgjorde den 15 % av den samlede importen (Figur 2.2). En stor del av økningen fra 1995 og framover skyldes importen fra Kina, som økte fra 2,7 % av den totale importen i 1995, til mer enn det dobbelte, 5,7 %, i 2006. En betydelig men fast andel av importen fra utviklingsland skyldes de fire østasiatiske "tigrene" Sør-Korea, Taiwan, Hong Kong og Singapore (3,1 % i 2006). For samtlige utviklingsland utenom disse fem, har andelen økt marginalt fra 5,8 % i 1995 til 6,2 % i 2006.¹⁷

¹⁶ Kilde: Statistisk sentralbyrå, Utenrikshandel med varer, årserier 2006, tabell 17. Import etter handelsområder, verdensdeler og land. 2001-2006, på <http://www.ssb.no/uhaar/tab-17.html>.

¹⁷ Statistisk sentralbyrå, Import og eksport fra handelsområder, verdensdeler og land. 2006. Tabell 17. <http://www.ssb.no/uhaar/tab-17.html>

3. Data og metode

3.1. Data

Framtiden i våre hender har beregnet I-hjelpen siden 1993. Varebistanden ble da definert som den fordelten Norge hadde av at varer fra utviklingsland hadde blitt reelt billigere siden 1980. Dette året er valgt som basisår fordi realprisene på råvarer, jordbruksvarer og tekstiler på verdensmarkedet det året lå nær gjennomsnittet for hele perioden 1960-1980 (se også figur 2.1). Det ble med andre ord ikke anvendt noen "tidløs" definisjon av varebistanden; beregningen gjaldt Norges gevinst av at prisene hadde falt fra det som lengre tid hadde fremstått som normale nivåer.

Realprisendringen på importvarer fra utviklingsland i perioden etter 1980 ble beregnet ved å sammenholde prisutviklingen på disse varene med utviklingen i prisindeksen for førstegangsomsetning innenlands. Det vil litt forenklet si at inflasjonen måles i engrossleddet – og skal utdypes nærmere nedenfor. Året 1980 er beholdt som basisår i samtlige utgaver av *I-hjelpen*.

I beregningene valgte man å inkludere alle råvarer og jordbruksvarer der den årlige importen fra utviklingsland oversteg 10 mill. kroner i 1991 (*I-hjelpen 1993* er basert på tall fra 1991), samt klær, sko og tekstiler. Samlet utgjorde disse varene i 1991 nærmere 60 % av Norges import fra utviklingsland. Brukte skip og olje ble her holdt utenfor.

Denne beregningsmåten ble i store trekk fulgt også i senere utgaver av *I-hjelpen* frem til 2004; med marginale endringer i vareutvalget. Utviklingen etter 1991 har imidlertid medført at vi nå importerer betydelige mengder av en rekke kategorier av jordbruksvarer og andre råvarer fra utviklingsland, der importen var null eller ubetydelig i 1991. Dette ble det tatt hensyn til i 2004 ved at vareutvalget ble betydelig utvidet.

I årets utgave er varegruppen kakaobønner utelatt. Siden gjennomgangen av vareutvalget i *I-hjelpen 2004* har importen av denne råvaren vært minimal; fra ingen import i 2004 til 54 kg i 2006. Sjokolade produsenten Nidar besluttet på bakgrunn av et salmonellautbrudd ved Nidars anlegg i Trondheim i 1987 å legge ned videreforedlingen av kakaobønner i Norge. På bakgrunn av utbruddet og etter en kostnadsvurdering av videreforedlingen foretok Freia (nå Kraft Foods Nordic) noen år senere, i 1996, samme beslutning. Virksomheten ble flagget ut, og videreforedling, til produkter som kakaosmør og andre former for kakao, har siden den gang blitt utført av store aktører i blant annet Belgia, Nederland, Tyskland og Frankrike. Det lille volumet som har blitt importert de siste årene, dreier seg sannsynligvis om et "spesial" parti av høy kvalitet. Det er svært lite sannsynlig at verken Kraft Foods eller Nidar vil gjenoppta denne delen av virksomheten.¹⁸ Endringen gir et ubetydelig utslag i *I-hjelpen*, og vil ikke påvirke sammenligninger mellom de ulike årene i nevneverdig grad.

Siden 1995 og frem til i dag har Statistisk sentralbyrå publisert detaljert informasjon over gjennomsnittspris på, og importvolumet av varer fra utviklingsland. Prisene i 1980 og 1991 ble antatt å være like gjennomsnittspriser på importerte mengder av de aktuelle varene (inkludert import fra industriland, der det forekom). Det er disse 1980-prisene som er lagt til grunn i alle senere utgaver, også i årets rapport. For de fleste og viktigste av varene i utvalget gjelder til enhver tid en noenlunde ens verdensmarkedspris.

For å beregne I-hjelpen, er følgende informasjon nødvendig:

- Statistikk over importert mengde av alle aktuelle varegrupper fra utviklingsland i gjeldende år, og importverdien (gjennomsnittsprisen beregnes ut i fra verdi og mengde).
- Priser på de samme varene i 1980.
- Prisindeks for førstegangsomsetning innenlands, med basisår 1980.

¹⁸ Arne Pedersen, Kraft Foods Norden, telefonsamtale 18. oktober 2007.

3.2. Begrepsdefinisjoner

Utviklingsland: Til og med 2003-utgaven fulgte I-hjelpen den definisjonen av utviklingsland som Statistisk sentralbyrå til enhver tid brukte i sin utenrikshandelsstatistikk. Denne var med noen få unntak uendret gjennom den aktuelle perioden. Den omfatter i dag alle land i Afrika unntatt Sør-Afrika; alle land i Asia unntatt Japan, de asiatiske delene av Tyrkia og av det tidligere Sovjetunionen; alle land i Amerika unntatt USA, Canada og Grønland; alle land i Oseania unntatt Australia og New Zealand; samt en gruppe land/områder i Europa, nemlig Malta og alle statene i det tidligere Jugoslavia. I 2003-utgaven er likevel avgrensningen endret ved å regne Sør-Afrika med til utviklingslandene, mens Malta, det tidligere Jugoslavia og Israel ikke regnes med til denne gruppen. Den nye definisjonen – som også er lagt til grunn i årets rapport – er dermed noe mer geografisk avrundet ved at hele Afrika regnes med, men derimot ingen land i Europa. Det skal likevel understrekes at definisjonen inkluderer noen forholdsvis rike land – i første rekke oljeeksportører og nyindustrialiserte land i Øst-Asia – mens den omvendt utelukker noen svært fattige land, deriblant tidligere sovjetrepublikker.

Prisindeks for førstegangsomsetning innenlands: Indeksen måler den gjennomsnittlige prisutviklingen for alle varer ved førstegangsomsetning i norsk marked – både varer fra norske produsenter og importvarer.

Ideell pris: Ideell importpris – den prisen per vareenhet som norske importører ville betalt i 2006, dersom importprisen siden 1980 hadde økt parallelt med prisindeksen for førstegangsomsetning, det vil si med den generelle prisstigningen på varer i Norge.

Reell pris: Reell importpris – den faktiske prisen importører betalte i 2006.

Realprisutvikling: Prisutviklingen for en vare korrigert for den generelle prisutviklingen (ikke løpende priser).

3.3. Metode

Metoden som er lagt til grunn for beregning av prisutvikling på råvarer, går i hovedtrekk ut på å beregne forskjellen mellom reell og ideell prisutvikling på hver enkelt vare i perioden fra 1980 til gjeldende år, 2006. Differansen multipliseres deretter med den importerte mengden av varen. Råvarer er her definert som jordbruksvarer, skogsprodukter, mineraler og metaller. Den ideelle prisen for 2006 finner man ved å multiplisere prisene man observerte i 1980 med prisindeksen for førstegangsomsetning innenlands (1980-2006). Den reelle prisen for 2006 er den faktiske prisen norske importører betalte for å importere varen fra utviklingsland dette året. Dersom den reelle prisen på en vare fra utviklingsland er lavere enn den ideelle prisen, har varens realpris sunket. Med andre ord: varen er billigere i år 2006 enn i 1980, når prisen sammenlignes med prisen på alle andre varer som ble omsatt for første gang i Norge (importvarer *eller* varer fra norske produsenter). Vi kan i så fall si at Norge har mottatt *I-hjelp*.

Tekstiler, klær og fottøy er mer sammensatte varegrupper, der det ikke gir mening å beregne kilopriser. For disse varegruppene er det derfor brukt en annen beregningsmetode, der utviklingen i realpris bygger på Statistisk sentralbyrås egne prisindekser for importen av disse varegruppene.

Ettersom formlene for beregning av varebistanden er forskjellige for disse to varegruppene, skiller vi mellom Gruppe 1 som omfatter råvarer, og Gruppe 2 som omfatter tekstiler og bekledningsartikler.

3.3.1. Gruppe 1: Råvarer

Ved å multiplisere importprisen for 1980 på en vare med indeksen for førstegangsomssetning innenlands (perioden 1980-2006) finner man varens såkalte "ideelle pris"; det varen ville kostet i 2006 dersom den hadde hatt samme prisutvikling på det norske markedet som alle andre varer. Differansen mellom den ideelle og den reelle importprisen for 2006 forteller om varen har økt eller sunket i pris over tid (fra 1980 til 2006) sammenlignet med alle andre varer; med andre ord om det har vært en negativ eller positiv realprisutvikling på varen. Dette kan uttrykkes med formelen:

$$I_j = \frac{[(P_{80j} * i) - (P_{06j})] * M_j}{\text{hvor}}$$

- I_j = I-hjelp for varegruppe j .
 P_{80j} = Gjennomsnittspris på en enhet av varegruppen j i 1980
 i = Prisindeks for norsk innenlands førstegangsomssetning i 2006 der 1980 er basisår.
 P_{06j} = Løpende gjennomsnittlig importpris for varegruppen j i 2006, ved import fra utviklingsland.
 M_j = Samlet norsk importmengde av varegruppen j fra utviklingsland i 2006.

3.3.2. Gruppe 2: klær, sko, gulvbelegg og tekstiler

I-hjelpen for Gruppe 2 er beregnet ved å finne differansen mellom prisindeks for førstegangsomssetning innenlands (som for Gruppe 1) og prisindeksen for de importerte varene (kjedet tilbake til 1980¹⁹). Dersom prisindeksen på førstegangsomssetning innenlands har økt mer enn prisindeksen på varene i vårt vareutvalg, innebærer det at varene i vårt vareutvalg har hatt en svakere prisutvikling enn gjennomsnittet for førstegangsomsatte varer på det norske markedet. De har reelt sett blitt billigere. Denne differansen, uttrykt som prosent av importprisindeksen, forteller hvor mye mer man skulle betalt for varene i 2005 om de *ikke* hadde falt i realpris. Ved å multiplisere den prosentvise forskjellen med importprisen for 2005, får man et uttrykk for *I-hjelpen* for varene i gruppe 2. Dette kan uttrykkes ved følgende formel:

$$I_j = (i/i_j - 1) * V_j$$

hvor

- I_j = *I-hjelp* for varegruppen j
 i = Gjennomsnittlig prisindeks for norsk innenlands førstegangsomssetning hvor 1980 er basisår
 i_j = Importprisindeks for varegruppen j i 2006 (1980=100), beregnet ved kjeding av indekser.
 V_j = Importverdi for varegruppen j fra u-land i 2006.

Egne prisindekser for import av tekstiler med variabler fra ulike landgrupper er til det vi kjenner til ikke utarbeidet. Det innebærer at importprisindeksene for varene i Gruppe 2 reflekterer prisutviklingen på *all* norsk import av den aktuelle varegruppen – *inkludert* den delen som måtte komme fra industriland. I den videre analysen er vi altså henvist til å bruke en implisitt forutsetning om at prisene eksportører i utviklingsland får betalt for varene sine, har utviklet seg parallelt med gjennomsnittet for *alle* eksportører – fra både i- og u-land. Dette kommenteres ytterligere nedenfor.

¹⁹ Kjeding av indekser: ettersom SSB har skiftet basisår i løpet av perioden er det nødvendig å kjede indeksene tilbake til 1980 for å få kontinuitet i tidsserien. Se appendiks 1 for detaljer.

4. Vurdering av metode

4.1. Metodevalg og begrensninger

I kapittel 5 beregnes *Norges gevinst* ved at vi i 2006 kunne kjøpe råvarer, tekstiler og bekledningsvarer fra utviklingsland til i gjennomsnitt betydelig lavere realpriser enn de som gjaldt i 1980. Det må tillegges at det ikke nødvendigvis innebærer at man i utviklingsland opplever totalresultatet av mengde- og verdiendringer i deres eksport til Norge som et like stort tap.

Som mål på *Norges gevinst* ved at varer fra utviklingsland har blitt billigere, har imidlertid metoden som ligger til grunn ved beregning av varebistanden flere begrensninger. Valg av metode er en avveining av flere beregningsmuligheter. Metoden som brukes her er med andre ord ikke den eneste, eller beste fra alle synsvinkler, men vurderes som en av de bedre, blant flere ulike måter å beregne varebistanden på.

4.1.1. Begrenset vareutvalg

Vareutvalget som gjennomgås her omfatter i prinsippet bare råvarer, eksklusive energivarer, samt tekstiler og bekledningsartikler. De varene som regnes med her, utgjør i dag bare 40 % av vår import fra utviklingsland målt i verdi.²⁰ I praksis er utvalget noe snevrere, ettersom varer som det ble importert for mindre enn 10 millioner kroner av både i 1991 og i nytt vareutvalg (anvendt siden 2004) er utelukket. Enkelte andre varer er utelukket av særlige grunner.

Årsakene til hovedavgrensningen (se også kapittel 5) er blant annet at det fortsatt er disse varene som dominerer i importen fra de fattigste utviklingslandene; samt at det å sammenlikne prisutviklingen over tid for en del av de industrivarene som importeres fra utviklingsland (eller fra industriland) byr på betydelige praktiske problemer. Et annet vareutvalg som omfattet flere industrivarer ville kunne gi et annet resultat for varebistanden.

4.1.2. Import via tredjeland

Enkelte varer med opprinnelse i utviklingsland importeres til Norge via andre industriland. Dette er det forsøkt å korrigere for med hensyn til de fire råvarer der dette er av størst betydning relativt til den totale importen av disse varene; nemlig sukker, te, kakao og pepper. Slik indirekte import forekommer likevel også for flere andre varegrupper. Noen varers positive (som tilfellet oftest er) eller negative bidrag til varebistanden kan være litt undervurdert. Det omvendte er i prinsippet også mulig – det vil si at varer som i importstatistikken figurerer som importerte fra utviklingsland, har sin egentlige opprinnelse i industriland. Det siste antas likevel å være svært sjeldent i praksis for de varene som inngår i denne rapportens utvalg. Dette er årsaken til sjømat holdt utenfor rapportens utvalg. Det finnes eksempler på at norsk fisk og sjømat som importeres fra Kina faktisk er fisket i Norge.

Et ytterligere problem oppstår om man forsøker å korrigere for indirekte import. Ettersom vi ikke kjenner til hvordan tap ved prisfall, eller gevinster ved prisøkning, er fordelt mellom opprinnelsesland og mellomledd kan slike beregninger bli misvisende.

4.1.3. Prisnivået kan påvirke mengden som importeres

I denne utredningen beregnes varebistanden på basis av importvolumet i 2006. Det er imidlertid rimelig å anta at importvolum av noen varer påvirkes av prisen, slik at høyere realpriser ville ført til mindre import og omvendt. Om vi forsøkte å korrigere for slike effekter ville I-hjelpen også blitt mindre, ettersom realprisen for de fleste varene har falt siden 1980. Det bør samtidig påpekes at denne effekten er svak for en del av de varene vi betrakter. Det gjelder spesielt varer i Gruppe 1, deriblant to viktige – kaffe og alumina. Norges kaffeimport har i nesten hele perioden siden 1980 ligget nokså konstant omkring 40.000 tonn årlig, uansett store svingninger og et langsiktig kraftig fall i prisen. De aller siste årene har det til og med vært en svak nedgang i importen, igjen til tross for

²⁰ Statistisk sentralbyrå, Samhandelen med enkelte land etter varegrupper, <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab1501.html>. Råvarer omfatter SITC-sektorene 0, 1, 2, 4 og hovedgruppe 65, 68, 84 og 85.

fortsatt prisfall. Aluminiumsindustrien har hele tiden produsert ved tilnærmet full kapasitet, hvilket vil si at svingninger i prisen på råvaren i alle fall har liten kortsiktig effekt. Det er likevel sannsynlig at en vedvarende høy pris på alumina på verdensmarkedet hadde ført til noe mindre vekst i etterspørselen etter aluminium, mindre ekspansjon i den norske industrien og dermed mindre import av alumina.

For varegruppene klær, tekstiler og sko er det en sterk sammenheng mellom pris og importvolum. Prisen på disse produktene har falt dramatisk i senere år, og fortsetter å falle. Samtidig har det innenlandske forbruket steget betydelig.²¹ Dette samspillet vil utdypes nærmere i kapitel 5.

4.1.4. Gevinster kan oppveies av tap

Enkelte av varene i Gruppe 1 importeres så å si utelukkende som innsatsvarer til norsk industri som konkurrerer utenlands. Dette gjelder i første rekke massevirke (tre til cellulose og papirproduksjon), alumina, manganmalm, nikkelmatte, sinkmalm, fosfat og bariumsulfat. Når prisene på disse faller, kan det bidra til, eller tvert imot skyldes, at prisene på de halvfabrikatene som den norske industrien framstiller av råvarene, også faller på verdensmarkedet. Det er dermed ikke gitt at en økning i I-hjelpen med hensyn til disse varene innebærer en tilsvarende nasjonaløkonomisk gevinst for Norge. Derimot vil det innebære et entydig tap for råvareeksportørene, og dessuten en entydig gevinst for sluttforbrukerne av halvfabrikatene, som i hovedsak befinner seg i andre industriland.

Når det gjelder den av disse råvarene som teller mest i varebistanden, nemlig alumina, har vi sett nærmere på forholdet mellom importprisen og prisen Norge oppnår ved eksport av aluminiummetall. Forholdet er langt fra konstant – siden 1980 har prisen per tonn eksportert aluminium variert mellom seks og elleve ganger prisen per tonn importert alumina. Selv om det kan være store svingninger mellom ett år og det neste, viser imidlertid dette tallet en langsiktig stigende tendens. Sammenlikner vi de to prisene gjennom femårsperioden nærmest vårt basisår (1978-82) og gjennom de siste fem årene, får vi de resultatene som er vist i tabell 4.1.

Tabell 4.1: Priser på alumina ved import til Norge og på aluminium ved eksport fra Norge, 1978-82 og 2002-06²².

År	Eksport aluminium 1000 tonn	Eksport aluminium mill. kr.	Aluminium pris 1000 kr/tonn	Import alumina, 1000 tonn	Import alumina, mill. kr.	Alumina- pris, 1000 kr/tonn	Aluminium pris/Alumi napris
1978	687	4 127	6,01	1 198	1 010	0,84	7,12
1979	631	4 527	7,18	1 165	1 030	0,88	8,12
1980	587	5 128	8,73	1 442	1 603	1,11	7,86
1981	592	5 096	8,61	1 208	1 109	0,92	9,38
1982	614	4 959	8,08	1 109	1 476	1,33	6,07
Snitt 1978-82			7,72			1,02	7,59
2002	1 343	18 698	13,92	2 062	3 032	1,47	9,47
2003	1 592	20 661	12,98	2 267	3 062	1,35	9,61
2004	1 725	23 771	13,78	2 629	4 132	1,57	8,78
2005	1 762	24 685	14,01	2 740	4 703	1,72	8,15
2006	1 788	32 695	18,29	2 742	5 778	2,11	8,67
Snitt 2002-06			14,6			1,64	8,90

²¹ Framtiden i våre hender, arbeidsnotat "Vi kjøper rekordlave klær til rekordlave priser", 25.10.2005: <http://www.framtiden.no/index.php?artikkelid=1652&back=1>

²² Kilde: 1978-82: Statistisk sentralbyrå, Utenrikshandelsstatistikk, Hefte II for de respektive åra. 2000-2006, tall for aluminium: Statistisk sentralbyrå, Månedssstatistikk over utenrikshandelen, Eksport: grupper etter SITC, <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab11.html> (for 2006, og tilsvarende tabeller for tidligere år). 2000-2006, tall for alumina: Månedssstatistikk over utenrikshandelen, Import: utvalgte vareposter etter SITC, <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab10.html> (for 2006, og tilsvarende tabeller for tidligere år). Aluminium = gruppe 684 i SITC-klassifikasjonen, som omfatter aluminium i form av blokker, stenger, plater, tråd og rør, men ikke videre bearbeidet. Alumina = post 285.20 i SITC-klassifikasjonen.

I den første perioden (1978-1982) fikk Norge betalt gjennomsnittlig 7,6 ganger mer for ett tonn aluminium enn vi ga for ett tonn av råvaren, mens vi i den siste perioden (2002-2006) fikk betalt nesten 9 ganger mer. Prisstigningen på aluminium er altså betydelig større en prisstigningen på alumina. Det skal tillegges at dette forholdet har endret seg noe i utviklingslandenes favør siden 2003. I 2006 fikk vi 8,9 ganger mer for ferdigvaren, mot 9,6 i 2003.

Dersom aluminaprisen i 2006 alene hadde vært den samme i forhold til gjennomsnittlig aluminiumpris i perioden 1978-82, måtte vi ha betalt vel 830 millioner kroner mer for aluminaimporten i 2006 enn vi faktisk gjorde. Omvendt: dersom aluminiumprisen hadde vært den samme i forhold til aluminaprisen som den var i 1978-82, hadde vi fått 4,1 milliarder kroner mindre betalt for eksporten av aluminium i 2006 enn vi faktisk gjorde.

Regnestykket for alumina vs aluminium sier ikke noe om den relative prisutviklingen på *andre* innsatsfaktorer i aluminiumsproduksjonen. Liberaliseringen av det nordiske kraftmarkedet, hvor de svært billige norske statlige kraftkontraktene omsider er i ferd med å gå ut, har gitt økte kostnader for norsk kraftkrevende industri. Lignende tendenser, også knyttet til økende implementering av forurensere betaler prinsippet i fossil kraftproduksjon, har gitt økte kraftpriser i Europa – og dermed også i Norge. En mulig tilleggsforklaring på prisstigningen på aluminium er således at denne industrien i større grad må dekke sine miljøkostnader og mottar mindre energisubsidier i Norge og internasjonalt nå enn før.

Økte kraftutgifter for norske aluminiumsverk betyr imidlertid økte kraftinntekter for andre aktører. Disse er i all hovedsak norske kraftverkseiere – både private, kommunale/fylkeskommunale, og den norske staten gjennom utbytte fra Statkraft – som har tjent penger på at kraftprisene har økt uten å selv måtte betale større miljøkostnader i form av CO₂-kvoter eller -avgifter. Den norske staten har også indirekte tjent stort på økende kraftpriser, i form av økte skatteinntekter. At de økte eksportinntektene for norske aluminiumsverk i større eller mindre grad er spist opp av økte kraftkostnader, endrer dermed etter vår oppfatning i liten grad bildet av at det aluminiumeksporterende landet Norge har hatt større gevinst av prisutviklingen enn de aluminaeksporterende u-landene.

Sterk etterspørsel på verdensmarkedet, begrensede reserver av malm, høyere kostnader (som nevnt ovenfor) og tidvis knapphet på tilbudssiden, er viktige årsaker til at prisene på flere metaller øker. Prisen på både alumina og aluminium er imidlertid forventet å avta i perioden 2007-2010, da reserver som hittil ikke har vært utnyttet, tas i bruk.²³

Når vi i samtlige utgaver av I-hjelpen har valgt å regne med råvarer som importeres til Norge for videre bearbeiding av eksportindustrien, er det imidlertid ut fra en mer overordnet betraktning. I den grad den norske industrien "videresender" reduserte råvarepriser til andre industriland, i form av lavere priser på metaller og andre halvfabrikata som den norske industrien fremstiller av råvarene, så er det andre industriland som i siste instans nyter godt av varebistanden (eller deler av den). Men dette har også en motpost. Vi importerer mange halvfabrikata og ferdigvarer fra andre industriland, som er billigere enn de ellers hadde vært fordi de er laget av råvarer fra utviklingsland, som har sunket i realpris siden 1980. Å forsøke å beregne denne indirekte varebistanden til Norge ville kreve en svært omfattende innsats, og er av den grunn ikke gjort. Den kan være både større og mindre enn den varebistanden andre industriland mottar indirekte via Norge. Siden det ligger utenfor rammene for denne utredningen å beregne de indirekte strømmene i begge retningene, har vi valgt å se bort fra dem og i stedet fokusere på den direkte varebistanden til Norge.

Alle varene i Gruppe 2, og mange av dem i Gruppe 1, importeres derimot helt overveiende til sluttforbruk av norske husholdninger, eller i noen tilfeller som innsats til hjemmemarkedsorientert industri. De berøres derfor i liten grad av dette momentet.

²³ Worldbank, Background Paper, *The Outlook for Metal Markets 2006*, http://siteresources.worldbank.org/INTOGMC/Resources/outlook_for_metals_market.pdf

4.2. Vareutvalg

Det har i alle utgaver av *I-hjelpen* vært fokusert på to grupper av varer: råvarer (jordbruks- og skogbruksprodukt, mineraler og metaller) og tekstil- og bekledningsvarer (tekstiler, klær og fottøy). Det ble fra starten valgt å fokusere på det som kunne regnes som typiske varer fra utviklingsland. Disse sto da også for to tredjedeler av Norges import fra utviklingsland i 1991, og de varene som faktisk inngikk i *I-hjelpens* utvalg sto for 60 %.

Utvalget ble til *I-hjelpen* 2004 utvidet for å inkludere endringer i vareutvalget i handelen mellom utviklingsland og Norge. For en grundig gjennomgåelse av endringene av råvareutvalget som ble gjort dette året, henvises det til *I-hjelpen* 2004.²⁴ Med unntak av en ubetydelig utelatelse av kakaobønner, er vareutvalget beholdt også i årets utgave, da det har forekommet ubetydelige endringer i handelsmønsteret. I tillegg sikrer et fast vareutvalg muligheten for å kunne foreta presise sammenligninger mellom de respektive årene.

Én kategori av råvarer, nemlig energivarer – der olje er den dominerende i internasjonal handel – er bevisst holdt utenfor. Det fordi Norge er en stor netto *eksportør* av olje. I den grad svingninger i oljeprisen rammer utviklingsland, rammer de også Norge og omvendt.

Definisjonen av "råvarer" ble ellers trukket slik at matvarer ble inkludert også om de var bearbeidet; skogsprodukt inkluderte tilskåret tømmer, men ikke papir og andre varer fra treforedlingsindustri; og mineraler inkluderte, for malmenes del, alt fram til metall i ikke videre bearbeidde former. Dette tilsvarer en avgrensning av råvarer ("primary commodities") som ofte brukes i internasjonale oppstillinger, blant annet av FNs organisasjon for handel og utvikling (UNCTAD).

Som tidligere nevnt utgjorde råvarer, samt tekovarer og fottøy om lag 40 % av importen fra utviklingsland i 2006, regnet i verdi, og basert på Statistisk sentralbyrås avgrensning av utviklingsland.²⁵ Det henger til dels sammen med at prisene på mange av disse varene har falt, men også med en sterkt økende import av andre industrivarer enn tekstiler, klær og fottøy; særlig fra Kina og andre land i Øst-Asia. Følgelig ble det i 2004 vurdert om vareutvalget burde utvides til å omfatte flere av disse. Vi valgte likevel ikke å gjøre det, av flere grunner. For det første er disse varene så mange og heterogene at det ikke bare ville by på en svært omfattende regneoperasjon, men enkeltposter i handelsstatistikken kan også omfatte varer som i virkeligheten er lite sammenlignbare. For det andre forandrer varenes antall og egenskaper seg ofte raskt – med forbrukerelektronikk som et illustrerende eksempel. Noen av varene som i dag importeres fra Øst-Asia, eksisterte ganske enkelt ikke i 1980, mens andre har endret karakter så sterkt at prissammenlikninger blir svært vanskelige; i verste fall umulige (en datamaskin anno 2006 var for eksempel noe helt annet enn en datamaskin anno 1980). For det tredje kan det hevdes at en stor og diversifisert eksport av industrivarer indikerer at et land beveger seg *bort* fra en status som utviklingsland. Det er fortsatt råvarer og tekovarer som har størst betydning for de fleste utviklingsland, og for de fattigste områdene i land med en voksende urban industrisektor.

Som tidligere antydnet har Kinas rolle som råvareprodusent endret seg dramatisk utover 1990-tallet og frem til i dag. Kina er per dags dato en av verdens største produsenter av en rekke industrivarer. Kinas inntreden på verdensmarkedet har igjen har medført til et kraftig prisfall på mange av disse varene. Samtidig som vi i Norge er blitt storkonsumenter av kinesiske produkter, har et sterkt prisfall på mange industrivarer også gjort dem mer tilgjengelige for mennesker i lavere inntektssjikt og for utviklingsland. Et globalt handelsmønster i endring og Kinas rolle som både "industriland" og "utviklingsland", som konsument og produsent, påvirker varemønsteret og prisbildet både på råvarer og industrivarer. En grundig gjennomgang av dette forholdet, samt en evaluering av hvorvidt Kina skal behandles separat i fremtidige utgaver av *I-hjelpen* bør vurderes. Kinas økende betydning for Norge er i dag så omfattende at den krever en dypere redegjørelse.

Det opprinnelige utvalget var avgrenset til varer som Norge importerte for mer enn 10 millioner kroner av fra utviklingsland i 1991. Ved siden av varene som det ble importert for mer enn 10 millioner kroner av, direkte fra utviklingsland, kunne det identifiseres seks varer som det ble

²⁴ Framtiden i våre hender, rapport 05/04: "Fra fattig til rik", http://www.fivh.no/filer/Fra_fattig_til_rik_r0504.pdf

²⁵ Statistisk sentralbyrå, Samhandelen med enkelte land etter varegrupper, <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab1501.html>. Råvarer omfatter SITC-sektorene 0, 1, 2, 4 og hovedgruppe 65, 68, 84 og 85.

importert for mer enn denne summen fra industriland og utviklingsland, *men* der det var åpenbart at det meste hadde sin egentlige opprinnelse i utviklingsland (kakaobønner, kakaosmør og kakao i andre former, samt te og pepper) *eller* der en andel som svarte til mer enn 10 millioner kroner hadde opphav i utviklingsland (sukker). Disse varene ble følgelig tatt med i beregningen. Når det gjelder kakaobønner, er det imidlertid blitt klart at fraværet av import man så i *I-hjelpen 2003* viste seg å bli permanent. Vi har derfor i årets utgave utelatt kakaobønner fra beregningen, uten at det har noen effekt på totalsommene.

Årets utvalg inneholder altså det samme antall varegrupper som de tre foregående rapportene, *I-hjelpen 2004, 2005 og 2006* minus kakaobønner; altså 48 råvarer og tre grupper av industrivarer: klær, fottøy og tekstiler.

5. Beregninger og resultat

5.1. Beregning av varebistanden 2006

Varebistanden for råvarer importert direkte fra utviklingsland utgjorde 3,8 mrd. kr. i 2006. Det er en nedgang på 17 % sammenlignet med året før – og 32 % siden 2004. Endringen kan hovedsakelig forklares av oppgang i råvareprisene.

Oppgang i råvareprisene på verdensmarkedet.

Blant de 39 råvarene og råvaregruppene i vårt utvalg steg den nominelle importprisen på 27 fra året før. Prisutviklingen i vårt vareutvalg sammenfaller til dels med Verdenbankens råvareindeks over 31 viktige råvarer i handelen mellom industriland og utviklingsland (Figur 2.1). Denne steg for femte året på rad. Det bør imidlertid tillegges at ulikheter i hvilke varer som importeres, er bankens utvalg av råvarer ikke er helt identisk med vareutvalget i denne rapporten.

Siden alumina og nikkelmatte er de råvarene som bidrar mest til I-hjelpen til Norge, vil små prisendringer på denne varen kunne gi store utslag. Varegruppene alumina og nikkelmatte stod da også for en overveiende del av nedgangen i I-hjelpen fra 2005 til 2006. Importen av alumina var omtrent uendret fra året før (< 1 % økning), men I-hjelpen for denne varen ble redusert med 576 millioner, etter en nominell prisoppgang på 24 %. I-hjelpen for nikkelmatte falt med 662 millioner, etter en nominell prisoppgang på hele 42 %. Prisoppgangen mer enn utlignet dermed et fall i importen på 14 %. Utenom alumina og nikkelmatte er årets resultat omtrent uendret fra 2005.

Sterk etterspørsel (spesielt fra Kina), begrensede reserver, høyere kostnader og tidvis knapphet på tilbudssiden, er viktige årsaker til at prisene på flere metaller øker ytterligere. I motsetning til kobber og sink som forventes å falle i pris i året som kommer, er det imidlertid små utsikter til økt nikkelproduksjon. Prisen forventes derfor å forbli høy, eventuelt å stige ytterligere, i tiden som kommer.²⁶

Importvolumet var praktisk talt uendret fra året før men prisen er altså hele 42 % høyere i 2006 enn i 2005. I-hjelpen for alumina ble derfor redusert med hele 597 millioner kroner fra 2005 til 2006.

Samtidig var prisstigningen på den norske eksportvaren aluminium enda høyere. Som for nikkell skyldes en høyere pris på metalloksid hovedsakelig en høy etterspørsel på verdensmarkedet – som igjen skyldes høy etterspørsel etter foredlet metallvare. Prisen på både alumina og aluminium er imidlertid forventet å avta i perioden 2007-2010, da reserver som hittil ikke har vært utnyttet, tas i bruk.²⁷

Som beskrevet i Kapittel 4 er manganmalm og alumina råvarer som importeres for videreforedling i Norge, for deretter å eksporteres. En generell prisøkning på råvarer kan også føre til at prisen på prosesserte produkter stiger. Om disse produktene igjen importeres av utviklingsland kan det indirekte føre til at gevinsten de oppnår ved å få en bedre pris for sine varer, går tapt ved innkjøp av halvfabrikata som aluminium og stål. Den situasjonen må likevel antas å gjelde et fåtall utviklingsland, kanskje inkludert Kina, som har en meget stor import av halvfabrikata og liten eksport av ubearbeidde mineraler. Flertallet av fattige råvareeksporterende land har en begrenset import av halvfabrikata, ettersom de har lite ferdigvareindustri som kan bearbeide dem videre. Mens malmer og metaller til sammen stod for 8,4 % av Kinas import i 2005, var det for eksempel ingen land i Afrika der de stod for mer enn 3,5 % av importen, og åtte land der de stod for mer enn 2 %. I Latin-Amerika var det bare fire land (Brasil, Argentina, Chile og Trinidad og Tobago) der malmer og metaller stod for mer enn 3 % av importen.²⁸

Reduksjon i importvolumet av tropiske planteoljer med 77 % bidro til et fall i I-hjelpen for denne varegruppen på 57 millioner kroner til tross for uendret pris. En reduksjon i importvolumet med 59 %

²⁶ Worldbank, Prospects for the Global Economy, "Metals and mineral prices levels off", 29. mai 2007, <http://go.worldbank.org/3DZV1ZELC0>

²⁷ Worldbank, Background Paper, The Outlook for Metal Markets 2006, http://siteresources.worldbank.org/INTOGMC/Resources/outlook_for_metals_market.pdf

²⁸ UNCTAD, Handbook of statistics 2006, part 3, International merchandise trade by product: Tabell 3.1 B: www.unctad.org/en/docs/tdstat31ch3_enfr.pdf.

og prisstigning på hele 272 % for sinkmalm medvirket til en nedgang i I-hjelpen for denne varen på 40 millioner kroner.

På den andre siden er det noen råvarer som I-hjelpen opp. Den viktigste er soyabønner, med 164 mill. kroner i økt I-hjelp. Dette er en betydelig råvaregruppe i rapportens utvalg, og små endringer i pris og volum kan derfor gi store utslag. En kombinasjon av økt importvolum (3,7 %) og prisnedgang (8 %) er de viktigste årsakene til økningen for denne råvaren.

En mindre prisstigning på kaffe (1 %) og importreduksjon (3,2 %) trakk I-hjelpen for denne varegruppen opp med 62 mill. kroner. Ifølge tall fra Den Internasjonale Kaffeorganisasjonen (ICO) var prisoppgangen på det internasjonale markedet 7 % i denne perioden.²⁹ Månedstatistikk fra organisasjonen for 2007 antyder at oppgangen vil fortsette – og at kaffeprisene vil fortsette oppgangen fra det historisk bunn-nivået i 2003.³⁰

Av andre råvarer som bidro til å redusere nedgangen i I-hjelpen var bananer, oljefrøkaker, snittblomster, manganmalm og melasse. For varegruppene melasse, oljefrøkaker og snittblomster skyldtes økningen hovedsakelig et betydelig høyere importvolum; henholdsvis 64, 61 og 13 %. I-hjelpen for bananer og manganmalm økte først og fremst som følge av prisfall.

For noen varer kan det økte importvolumet fra u-land forklares ved at de inntar markedsandeler fra i-land som eksporterer de samme varene. Omvendt har u-lands andel av det norske markedet for noen varer også blitt redusert.

Nedenfor er I-hjelpen som knytter seg til import av råvarer beregnet (Tabell 5.1 og 5.2.) Varebistanden knyttet til importen av kakao, te, pepper og sukker, som i hovedsak foregår via andre industriland er presentert i tabell 5.2.

Sterkt økende priser på "ikke-ulandsvarer" i Norge.

Når effekten av økende råvarerpriser ikke er enda større, skyldes dette at prisindeksen for førstegangsomsætning innenlands, som er grunnlaget for beregningen av ideelle priser, økte markant. Den steg 6,1 % fra 2005 til 2006. Økningen de fire siste årene var på 21,2 %; altså en gjennomsnittlig årlig oppgang på 4,9 % siden 2002. Til sammenligning økte indeksen i snitt med 1 % årlig i perioden fra 1990-2002. De siste års økning er svært markant, med tanke på at konsumprisindeksen, og spesielt i konsumprisene på varer, har hatt en langt mer moderat oppgang. En forklaring er at mens importerte ferdigvarer fra u-land utgjør viktige deler av konsumprisindeksen, er energivarer vektet med hele 20,5 % i prisindeksen for førstegangsomsætning. Den dramatiske økningen i prisene siden 2002 på både strøm og oljeprodukter (i denne indeksen målt før avgifter) har følgelig trukket indeksen kraftig oppover. Det er en viktig del av forklaringen til at prisene for 24 av de 39 varene i vårt utvalg ikke holdt følge med prisindeksen, til tross for at 27 av de 39 hadde nominell prisoppgang.

Beskjedne effekter av endringer i importvolum og valutakurser.

For 20 av varegruppene ble det importert et større volum i 2006 enn i 2005. Den samlede effekten av et økende volum var en beskjeden økning i I-hjelpen på 43 millioner kroner.

Kursen på norske kroner, målt ved Norges Banks importveide kursindeks, sank med knappe 0,7 % fra 2005 til 2006³¹. Den har derfor hatt liten innvirkning på prisøkningen på importvarer i årets gjennomgang. Indeksen preges hovedsakelig av bytteforholdet mot valutaene til de 44 landene Norge importerer mest fra; europeiske land. Kursutviklingen målt mot SDR (Det internasjonale pengefondets spesielle trekkrettigheter) indikerer en moderat styrkning av kronen på 0,8 % i samme periode.³²

²⁹ International coffee organisation (ICO), 2005, <http://www.ico.org/>

³⁰ Hile, John: *Hvorfor faller prisene?* Rapport 5/2005: Framtiden i våre hender

³¹ Norges Bank, Valutakurser – Årsgjennomsnitt av daglige noteringer, 2006, http://www.norges-bank.no/Pages/Article_26756.aspx

³² Norges Bank, Valutakurser – Årsgjennomsnitt av daglige noteringer, Spesielle trekkrettigheter IMF (XDR), 2006, http://www.norges-bank.no/Pages/Article_26763.aspx

Tabell 5.1: I-hjelpen for 2006 fordelt på importvarer i gruppe 1*

	Pris 1980 (Kr/kg) (A)	Pris 2006 (Kr/kg) (B)	Ideell pris 2006 (1980-pris x 2,416) (C)	Differanse (Kr/kg) C-B (D)	Import 2006 (kg) (E)	I-hjelp (Kr) (DxE)
Storfe kjøtt	9,85	48,07	23,80	-24,27	3 835 585	-93 099 857
Ris	2,98	4,77	7,20	2,43	12 951 584	31 409 362
Mais	0,86	3,60	2,09	-1,51	248 882	-375 480
Sorghum	0,74	1,09	1,80	0,71	1 197 506	845 996
Melasse	0,72	0,97	1,74	0,77	64 290 218	49 738 433
Kaffe	22,72	15,71	54,89	39,18	36 503 295	1 430 329 181
Tobakk	19,64	28,30	47,45	19,15	1 282 531	24 565 986
Soyabønner	1,50	1,74	3,62	1,88	401 868 992	757 141 874
Oljefrø u. soyabønner	2,85	6,95	6,89	-0,07	4 678 944	-309 564
Oljefrøkaker	1,07	1,95	2,59	0,64	97 183 300	62 077 341
Tropiske planteoljer	3,91	3,48	9,45	5,97	3 290 043	19 630 553
Bananer	2,69	6,31	6,50	0,19	74 590 036	14 116 122
Ananas	5,43	7,37	13,12	5,75	6 098 570	35 038 942
Appelsiner	2,60	5,97	6,28	0,31	7 929 434	2 462 817
Mandariner	4,31	7,27	10,41	3,15	4 101 576	12 911 135
Epler	3,41	6,48	8,24	1,75	16 214 168	28 445 904
Pærer	3,28	10,12	7,92	-2,19	828 524	-1 818 307
Druer	4,44	18,38	10,73	-7,66	15 047 722	-115 198 218
Mango guava avokado	12,20	14,27	29,48	15,21	3 623 796	55 105 535
Annen frukt	4,75	11,34	11,48	0,13	9 281 844	1 216 915
Nøtter	14,42	32,11	34,84	2,73	2 740 941	7 474 947
Konservert frukt	5,28	7,97	12,76	4,78	8 379 967	40 078 009
Appelsinsaft	5,97	9,09	14,42	5,33	6 589 563	35 139 531
Annen saft	8,98	7,33	21,70	14,37	991 094	14 240 439
Snittblomster	64,69	59,41	156,29	96,88	1 434 198	138 943 169
Garvede huder	74,80	140,71	180,72	40,01	930 378	37 223 369
Kopra	2,47	-	5,97	-	-	-
Naturgummi	7,02	18,38	16,96	-1,42	155 481	-220 963
Skåret tropisk tømmer	2,70	14,81	6,52	-8,29	1 365 561	-11 313 962
Kryssfiner av tropisk tømmer	2,72	9,48	6,57	-2,91	5 673 549	-16 484 278
Massevirke	0,24	0,61	0,57	-0,04	447 104 715	-18 107 143
Fosfat	0,34	0,48	0,82	0,34	36 523 994	12 328 036
Salt	0,18	0,28	0,43	0,16	159 804 515	24 905 919
Bariumsulfat	0,36	0,40	0,87	0,47	124 687 000	58 796 579
Granitt	1,12	1,28	2,71	1,42	12 791 439	18 204 077
Kvartsitt	0,16	0,51	0,38	-0,12	27 354 999	-3 416 376
Alumina	1,11	2,07	2,68	0,61	2 361 861 642	1 439 486 355
Manganmalm	0,34	0,66	0,82	0,16	836 693 600	134 035 158
Krommalm	0,33	-	0,80	-	-	-
Sinkmalm	1,06	8,55	2,56	-5,99	6 375 208	-38 194 203
Jernmalm	0,12	0,43	0,28	-0,15	141 829 998	-20 812 609
Nikkelmatte	18,34	51,40	44,31	-7,09	48 954 274	-347 073 516
Tinn	79,16	-	191,25	-	-	-
Sum						3 819 467 204

* 1980-priser for "nye" varer i denne tabellen er alle beregnet ut fra Utenrikshandelsstatistikk 1980, Hefte 1, tabell 2 – dvs. statistikken ut fra HS-klassifikasjonen. 1) Prisen på krommalm i 1980 er beregnet ut fra FN dollarbaserte indeks for denne varen, ettersom den norske importen i dette året var minimal og skjedd til en sterkt avvikende pris. Priser i 1980: I-hjelpen 1993, etter Statistisk sentralbyrå: Utenrikshandel 1980, Hefte 1, tabell 2. og Hefte 2, tabell 15. Siste kilde ble brukt der tall for den aktuelle varen kunne hentes ut av handelsstatistikken etter SITC-klassifikasjonen, den første der det var nødvendig å bruke HS-klassifikasjonen for å finne tilstrekkelig spesifiserte tall. Unntatt tall for appelsinsaft og annen frukt- og

grønnsaksaft, som var regnet som én gruppe i I-hjelpen 1993. Tallene her bygger direkte på Utenrikshandel 1980, tabell 15 (der "annen frukt- og grønnsaksaft" er summen av grapefruktsaft, saft av andre sitrusfrukter, tomatsaft, ananassaft og "annen frukt- eller grønnsaksaft"). Importerte mengder og priser i 2006: Disse hentet ut av utenrikshandelsdelen av Statistisk sentralbyrås Statistikkbank på Internett, <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default.FR.asp?KortnavnWeb=muh&PLanguage=0&nvl=false&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp>, tabell 03057, ved å legge inn "Import", "Mengde+Verdi", de 169 land som regnes som u-land her, og kodene for de aktuelle varene, hentet fra Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen, www.ssb.no/emner/09/05/nos_varefortegn/arkiv/2003. Priser er beregnet ved å dele importverdi på importert mengde. Prisindeks for førstegangsomsetning innenlands i 2006 med basisår 1980 er beregnet ved hjelp av Statistisk sentralbyrås kalkulator på Internett, www.ssb.no/pif/calc.cgi

Ulike former av kakao, samt te, pepper og sukker, er utelatt fra tabell 5.1. En overveiende del av importen av disse varegruppene formidles stort sett via industriland, selv om det er opplagt at størstedelen av all kakao, pepper og te har sin opprinnelse i utviklingsland. For varegruppen pepper har situasjonen endret seg noe de siste årene. Mesteparten av importen de seneste årene kom direkte fra utviklingsland; det gjelder imidlertid fortsatt ikke hele importen.

Bildet er noe annerledes når det gjelder sukker. Sukker som importeres til Norge fra andre industriland kan enten være betesukker som faktisk er dyrket der, eller rørsukker fra utviklingsland. Imidlertid sorteres fullt raffinert sukker som kommer til Norge verken etter geografisk eller botanisk opprinnelse i handelsstatistikken – det gjør bare mindre raffinerte former, som utgjør en minimal del av totalen. Imidlertid kan vi med overveiende sannsynlighet slutte oss til opphavet.

Av en samlet sukkerimport på 144.000 tonn i 2006 var 107.000 tonn raffinert sukker fra Danmark og 34.000 tonn fra Storbritannia, mens vel 1078 tonn var uraffinert rørsukker; de resterende vel 2.000 tonn kom fra et stort antall eksportørland, hovedsakelig i Europa, som hver leverte små mengder. De danske sukkerraffineriene bruker bare hjemlig roesukker. Den britiske sukkerindustrien er basert på ca. 50 % hjemlig roesukker og 50 % rørsukker. Det antas imidlertid at omtrent hele sukkerimporten fra Storbritannia kom, som den tradisjonelt har gjort, fra konsernet Tate & Lyle, som utelukkende bruker rørsukker³³, og ikke fra British Sugar, som i praksis har monopol på raffineringa fra roesukker.³⁴ I så fall var nokså nøyaktig 25 % av sukkerimporten opprinnelig rørsukker, trolig i sin helhet fra utviklingsland. Det er den samme fordelingen som ble lagt til grunn i de tre foregående utgavene av *I-hjelpen*.

Tabell 5.2 viser varebistanden som knytter seg til kakao, pepper, te og sukker, når vi går ut fra priser og mengder som gjelder all import til Norge av disse varene, og regner med at 25 % av sukkerimporten, og 100 % av de andre varene, bør tilskrives utviklingsland. I-hjelpstallet for sukker er i tråd med dette 25 % av hva prisdifferansen multiplisert med importmengden ellers skulle tilsi.

Tabell 5.2: Beregning av I-hjelpen for varer som i stor grad importeres via tredjeland*.

	Pris 1980, kr/kg	Pris 2006, kr/kg	Ideell pris 2006 (1980-pris x 2,416)	Differanse (C- B), kr/kg	Import 2006, kg	I-hjelp, kr (DxE)
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
Kakaosmør	33,16	28,12	80,11	51,99	4 168 669	216 742 981
Kakao, andre former	15,33	15,87	37,04	21,17	4 942 076	104 626 144
Te	51,82	86,30	125,20	38,89	1 002 583	38 995 065
Pepper	14,49	31,35	35,01	3,66	625 148	2 287 028
Sukker	3,28	3,20	7,92	4,72	144 030 223	169 960 348
SUM						532 611 566

* Kilder: Som tabell 5.1, med unntak for at tallene som er hentet ut fra Statistikkbanken her gjelder import fra alle land til Norge. Se ellers teksten vedrørende importerte mengder av behandlede varene.

³³ Tate and Lyle, Our business – refining 2005

http://www.aestaley.com/TateAndLyle/our_business/about_our_processes/about_refining/default.htm

³⁴ British Sugar, BStoday 2005 <http://www.britishsugar.co.uk/bsweb/bsgroup/agricind/bstoday.htm>

Hvorvidt det er riktig å regne hele prisreduksjonen på disse varene som et bidrag til I-hjelpen, kommer an på om den i sin helhet rammet de utviklingslandene som opprinnelig eksporterte dem, eller om den delvis gikk ut over avansen i de industrilandene der de ble pakket/sluttforedlet og videresendt til Norge. Det er rimelig å anta at det meste rammet de opprinnelige eksportørene. Vi må derfor legge til de 0,5 milliardene fra tabell 5.2 til de 3,8 milliarder som fremgår av tabell 5.1, slik at summen av I-hjelp for råvarer blir 4,3 milliarder kroner.

For varene som er vist i tabell 5.2 var I-hjelpen i 2006 10 % større enn året før – en økning på 52 millioner kroner, fra 481 til 533 millioner kroner. En sterk volumøkning og moderat prisfall for kakaosmør og andre former av kakao gav en økning i I-hjelpen for disse varegruppene. Prisstigningen på 33 % på andelen sukker med opprinnelse i u-land var kun nok til å dempe økningen i I-hjelp i moderat grad.

Som beskrevet i kapittel 3 er kakaobønner utelatt i årets utgave, ettersom importvolumet av denne råvaren i flere år har utgjort en forsvinnende liten mengde.

Tabell 5.3: I-hjelpen for 2006 fordelt på importvarer i Gruppe 2.

	Importpris- indeks 2006 1980=100	Indeks for førstegangs- omsetning alle varer	(B)/(A)-1	Importverdi fra utviklingsland 2006, 1000 kr	I-hjelp, 1000 kr = (C) x (D)
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
Tekstiler, garn, stoffer	121,6	241,6	0,99	1 390 959	1 373 673
Klær og tilbehør til klær	122,2	241,6	0,98	7 199 842	7 035 243
Fottøy	190,4	241,6	0,27	1 515 097	407 625
Sum					8 816 541

Summen av varebistanden knyttet til klær, sko og tekstiler utgjorde 8,8 milliarder kroner i 2006.

I-hjelpen for Gruppe 2 var den desidert høyeste summen målt i denne rapportseriens historie, og har siden 2004 overgått varebistanden for Gruppe 1 i absolutte tall. Summen er 26 % høyere enn det den var i 2005, da den ble beregnet til å utgjøre 7,0 milliarder kroner. Til tross for en moderat nominell prisstigning for samtlige varer i gruppe 2 i 2006, forårsaket en sterkere prisindeks for førstegangsomsetning innenlands et realprisfall for alle tre. Kombinert med en solid økning i importvolumet gav dette økning i I-hjelpen for denne varegruppen.

Økningen i prisindeksen for førstegangsomsetning innenlands var som nevnt ovenfor på 6,1 % i perioden 2005 til 2006³⁵. Klær, som teller klart mest, steg med 1,2 % i *nominell* pris ved import til Norge, fikk dermed et fall i *realprisen* på 4,9 % målt mot indeksen for førstegangsomsetning. Tekstiler og fottøy steg begge med 0,5 % i nominell pris – og fikk følgelig et realprisfall på 5,6 %.

Det reelle utslaget av realprisfallet var 547 millioner kroner, eller 30 % av økningen i I-hjelp for denne gruppen. Det resterende beløpet kan tilskrives importøkningen.

Til tross for en marginal prisoppgang i 2006 merkes fortsatt utflatingen – og til dels nedgangen - i prisen på klær, tekstiler og sko vi har sett siden år 2000. Prisutviklingen på importen skyldes hovedsakelig flytting av produksjonen til lavinntektsland. Mer enn en tredjedel av vår klesimport kommer nå fra Kina. I bildet av stadig økende i-hjelp for industrivarer fra utviklingsland er Kinas statlig fastsatte, og etter manges mening kunstig lave valutakurs viktig. Lav kurs på kinesiske yuan bidrar til å holde prisene på tekstiler, klær og sko Norge importerer derfra lave.

En forskningsrapport utarbeidet av Norges Handelshøyskole, spår at lave klespriser vil vedvare noen år til, før kinesiske lønnskrav vil kunne presse prisene oppover igjen³⁶. Høyere energi og

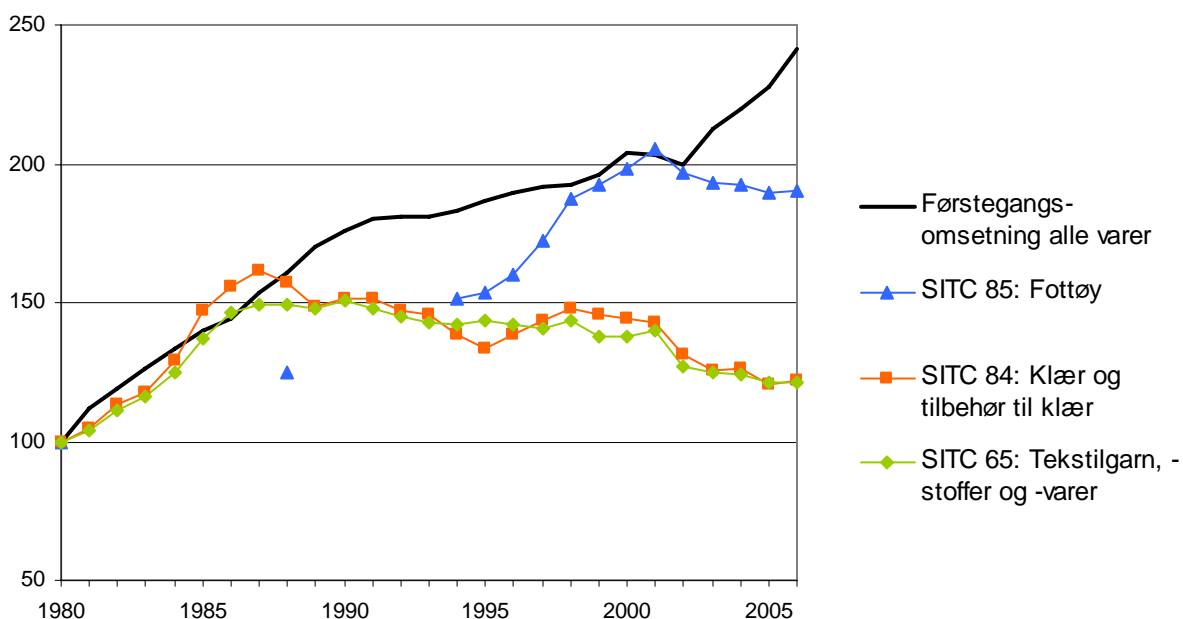
³⁵ Førstegangsomsetning (1980=100) er beregnet ved hjelp av SSBs kalkulator på www.ssb.no/emner/08/02/20/pif. Realprisstigningen representerer differansen mellom nominell prisstigning og førstegangsomsetning innenlands mellom de to respektive årene.

³⁶ Kjetil Brovatn, Norges Handelshøyskole, 26.07.2007 til ABCNyheter: www.abcnyheter.no/node/49582

transportkostnader vil kunne medvirke til en ytterligere prisøkning på disse varene. Det samme vil være tilfellet om kinesiske myndigheter bestemmer seg for en friere prissetting for sin valuta.

En økende andel av tekstiler, klær og sko har i senere år kommet fra utviklingsland, og kan ha bidratt til at importprisene på slike varer reelt sett har falt de siste årene. Rundt 49 % av disse varene kom fra utviklingsland i 2006 mot 27 % i 1980 – opp 2 % fra 2005.³⁷ Det er imidlertid ikke gitt at prisene til eksportører i utviklingsland *eller* i industriland hver for seg har falt fullt så mye som gjennomsnittet av de to. Forskyvningen mellom importkilder er ikke større enn at den bare kan forklare en liten del av de siste års prisfall på klær og tekstiler. Dersom det er riktig at eksportører i utviklingsland både i 1980 og i 2006 fikk mindre betalt enn eksportører i industriland for like varer, så kan dette ellers tolkes som et *tillegg* til I-hjelpen. Tallet på 9,1 milliarder kroner kan derfor betraktes som et grovt anslag.

Figur 5.1 Prisutvikling for importvarene i Gruppe 2 sammenlignet med generell prisutvikling i Norge³⁸ 1980 = 100

Figur 5.1 viser hvordan prisene på tekstiler og klær importert til Norge plutselig sluttet å øke i siste halvdel av 1980-tallet, for så å synke, først svakt på 1990-tallet og så å gjøre et dykk i 2002. Sko har fulgt en annen prisbane, med kraftig stigning i siste halvdel av 1990-tallet, inntil de nådde toppen i 2001, for siden å synke litt, og flate ut.

Figuren viser også kurven for den generelle prissøkningen i Norge, uttrykt i form av indeksen for førstegangsomsetning for alle varer. Denne fungerer som referanse for alle importprisene i våre beregninger – både råvarer og industrivarer. Kurven viser tydelig den kraftige økningen i prisindeksen for førstegangsomsetning de siste fem årene, som er preget av økningen i energiprisene.

³⁷ Tall for 1980: se I-hjelpen 2003, hentet fra Statistisk sentralbyrå, Utenrikshandel 1991, Hefte II. Tall for 2005: SSB, Statistikkbanken, <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>, tabell 03193. (Tall for importen fra u-land framkommer ved å legge inn året 2005, Import, Verdi, SITC-gruppene 65, 84 og 85, og de landene som inngår i vår gruppe av utviklingsland; hele importen framkommer ved å erstatte det siste med "Alle land".)

³⁸ Kilder: SSB Utenrikshandel, Prisindekser for innførsel... http://www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/tabeller/18-18-7t.txt og Import. Prisindekser for utvalgte... <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab-66.html> og <http://www.ssb.no/muh/mu2006/tab-68.html> Se ellers Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf Data for fottøy 1981 – 87 og 1989 – 93 inngår i beregningene som er gjort tidligere, men mangler i denne framstillingen.

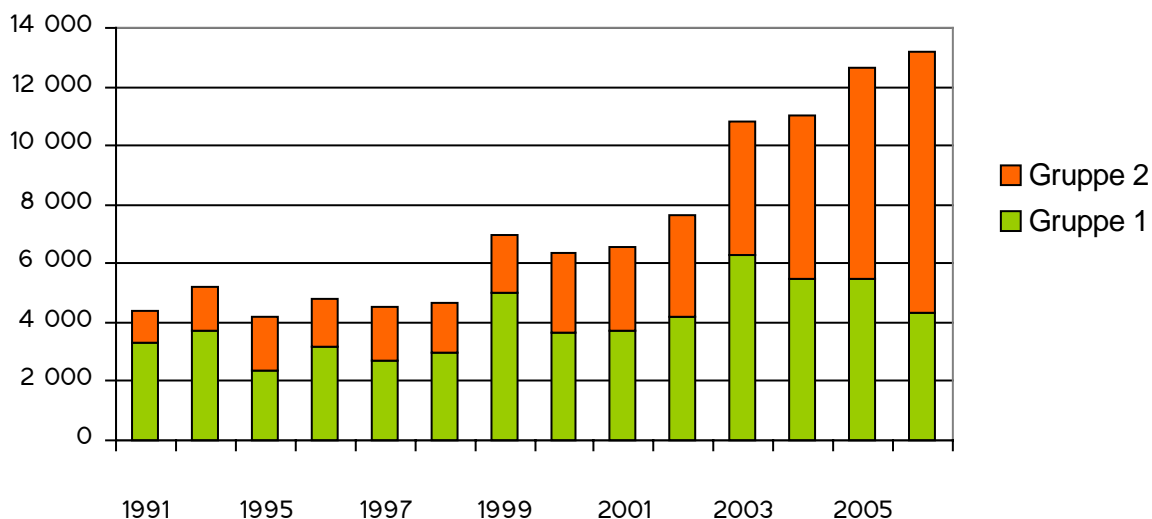
5.2. Varebistanden 1991 – 2006

I-hjelpen som knytter seg til import av varene som er omtalt i avsnitt 5.1 kan anslås til 13,2 milliarder kroner i 2006 (4,34 milliarder kroner i Gruppe 1 + 8,81 milliarder kroner i Gruppe 2).

Til sammenligning ble varebistanden for den første utgaven av *I-hjelpen* i 1991 beregnet til knapt 3,3 milliarder kroner. Det tilsvarer ca. 4,2 milliarder 2006-kroner (her inflasjonsjustert etter konsumprisindeksen).

En tidsserie for alle årene som rapportene om I-hjelpen dekker er vist i Figur 5.2³⁹. Som nevnt innledningsvis er det et tidsseriebrudd mellom 2002 og 2003 da vare- og landutvalget ble endret. Beregninger med nytt og gammelt vare- og landutvalg ble gjort i *I-hjelpen* 2004. De viste at utfallet av endringene var beskjedne; varebistanden var tilnærmet identisk for de to utvalgene.⁴⁰ Betrakningen gjelder særlig for gruppe 2, der vareutvalget er uendret og importen fra land som har kommet til eller gått ut er liten.

Figur 5.2: Utvikling i varebistanden fra 1991 til 2006, med fordeling på varer i gruppe 1 (råvarer) og 2 (industrivarer). Millioner faste 2006-kroner.⁴¹

Som det kommer frem av Figur 5.2, har I-hjelpen for industrivarer økt uavbrutt siden 2000, mens I-hjelpen for råvarer er synkende. I 2006 var I-hjelpen for industrivarer blitt mer en dobbelt så stor som i-hjelpen for råvarer. Med det vareutvalg som er vurdert i gruppe 2 betyr det at gevinsten Norge har av handelen med utviklingsland i stadig sterkere grad består av billig arbeidskraft, og i mindre grad billige naturressurser.

De siste års økning i I-hjelpen for tekstiler, klær og sko kan forklares av økende importvolum og synkende realpriser. For 2006 var økende importvolum den største enkeltforklaringen. Fallende priser på disse varene de siste årene ble erstattet av en moderat nominell prisstigning i 2006. Denne var imidlertid langt fra stor nok til å hindre nok et år med realprisfall som følge av økningen i prisindeksen for førstegangsomsättning av alle varer.

Varebistanden knyttet til varer i Gruppe 1 har derimot vist større svingninger fra år til år. Dette henger naturligvis mest sammen med svingninger i prisene på de fire varene som teller mest i

³⁹ For informasjon om standardisering og avvik i tidsserien se *I-hjelpen* 2004, www.framtiden.no/filer/Fra_fattig_til_rik_r0504.pdf

⁴⁰ Framtiden i våre hender, rapport 05/04: "Fra fattig til rik", http://www.fivh.no/filer/Fra_fattig_til_rik_r0504.pdf

⁴¹ Omregnet til faste 2006-kroner ved hjelp av SSBs Konsumprisindeks www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html

Summen for Gruppe 2 for 2003, 2004 og 2005 er revidert i forhold til de opprinnelige utgavene. Se Appendiks 2. For kilder til tallene, se for øvrig *I-hjelpen* 2006.

denne gruppen nemlig kaffe, soyabønner, aluminiumoksid og nikkelmatte, der det for de to førstnevnte kan bli betydelige utslag fra år til år avhengig av avlingene, og for de sistes del avhengig av konjunktorene for metallindustrien.

Det bemerkes at en marginalt styrket norsk kronekurs kan ha bidratt til å presse prisindeksen for førstegangsomsättning innenlands noe ned da de fleste varene som omsettes i Norge er importerte. De siste tre årene har det vært registrert et slående avvik mellom et stort realprisfall på mange av råvarene Norge importerer, målt i kroner, og en betydelig realprisøkning på Verdensbankens råvareutvalg, målt mot prisene på eksportvarer fra fem ledende industriland.

Som det ble påpekt i avsnitt 5.1, kan en del av forklaringen være at den norske prisindeksen for førstegangsomsättning innenlands, som er grunnlaget for våre realprisberegninger, har økt forholdsvis sterkt siden 2002, som igjen skyldes at energiprisene her slår sterkt ut. Andre årsaker kan være avvik i sammensetningen av norsk råvareimport og Verdensbankens råvarekurv; svakheter ved Verdensbankens indeksgrunnlag (jfr. Kapittel 2); eller at norske importører de siste to årene har blitt mer drevne når det gjelder å oppnå lavest mulig priser. I tillegg har Norges handelspartnere, som den importveide kronekursen måles mot, selv hatt en sterkere kursutvikling på sine valutaer enn snittet av land som utviklingsland importerer fra (og som påvirker "realverdien" av deres eksport, som Verdensbanken forsøker å måle).

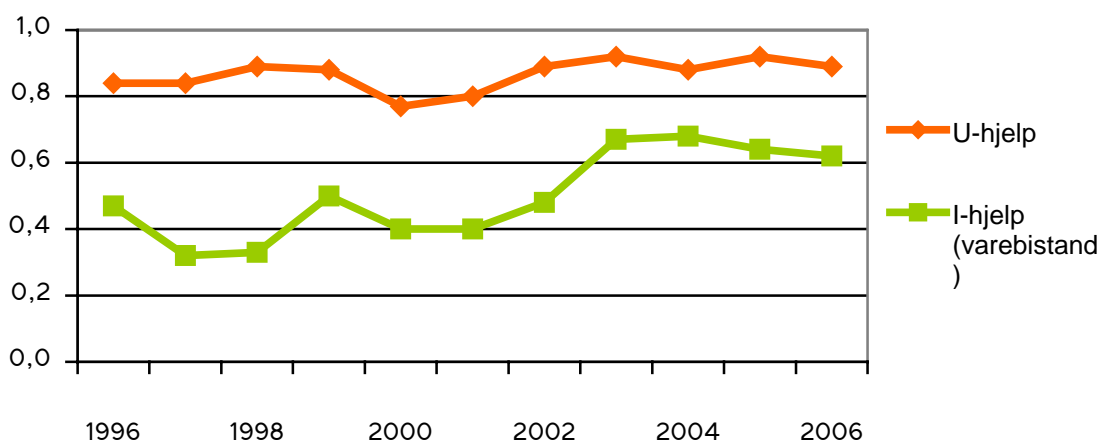
Avviket i utviklingen av "norsk realpris" på varene som inngår i denne undersøkelsen de siste årene, og utviklingen i Verdensbankens beregnede realpris på varene i deres kurv, er påtakelig. En videre utredning av dette forholdet og evaluering av faktiske forskjeller basert på sammenlignende beregninger vil kunne klarlegge eventuelle særlige årsaker til at realprisene på råvarer Norge importerer fra utviklingsland, har en mer negativ utvikling enn prisene på råvarer ellers på verdensmarkedet. Det er følgelig behov for nærmere undersøkelser på området.

5.3. Varebistanden sammenlignet med norsk bistand

I 2006 ga Norge 19 milliarder kroner i bistand til utviklingsland⁴² – altså ca. 42 % mer enn det vi tjente på at prisene på råvarer og tekovarer/skotøy har falt siden 1980. Figur 5.3 viser hvordan disse to størrelsene har variert siden 1995, målt som andel av Norges bruttonasjonalinntekt (BNI). Bruttonasjonalinntekten er lik bruttonasjonalproduktet (BNP) pluss Norges inntekter i form av renter og utbytte på investeringer i utlandet, minus utlendingers inntekter av tilsvarende plasseringer i Norge.

Figur 5.3 Utvikling av norsk brutto utviklingsbistand og I-hjelp i form av varebistand, som andeler av BNI i perioden 1995-2006.⁴³

Figur 5.3 viser utviklingen i norsk bistand og den varebaserte I-hjelpen som andel av BNI. Tallene frem til og med 2002 bygger på gammelt vare- og landutvalg, mens tall fra 2003 og frem til i dag er basert på nytt revidert vareutvalg fra 2003. Revisjonen hadde ingen nevneverdige utslag på I-hjelpen; for ytterligere detaljer, henviser vi til *I-hjelpen 2003*.

Varebistanden til Norge har tradisjonelt utgjort mellom 35 og 60 % av vår utviklingsbistand til fattige land. De siste tre årene har imidlertid andelen vært høyere, og årets I-hjelp utgjorde hele 69 % av "u-hjelpen". Dette skyldes at u-hjelpen, som andel av BNI, falt tilsvarende I-hjelpen i 2006. BNI steg med 10 % dette året og gjør at u-hjelpens andel av BNI, til tross for en stigning målt i antall kroner, faller sammenlignet med året før.

⁴² NORAD, statistikkportalen, Samlet bistand i 2006, <http://statistikkportalen.norad.no/Main.aspx?Report=StatReport4>

⁴³ Tall 2005 og 2006: SSB, Indikatorsettet for bærekraftig utvikling, 2007, utfordringer i fremtidens Norge: <http://www.ssb.no/vis/magasinet/miljo/art-2007-06-04-01.html?id= Toc1> Tidligere år: Se respektive utgaver av *I-hjelpen*

6. Konklusjon

Norge tjente i 2006 13,2 milliarder kroner på å kunne kjøpe råvarer, tekstiler og bekledningsvarer fra utviklingsland til lavere realpris enn i 1980. Beløpet tilsvarer alene 69 % prosent av det Norge gav i utviklingsbistand i fjor, og er det høyeste som hittil er målt i denne rapportseriens historie. Til tross for en marginal prisoppgang på de fleste varegrupper, som normalt vil minske i-hjelpen, forårsaket et høyere importvolum på tekstiler og bekledningsvarer, samt en høy indeks for førstegangsomsætning innenlands en betydelig oppgang sammenlignet med fjoråret.

Høyere råvarepriser på verdensmarkedet kan slå ut i flere retninger for utviklingsland. Samtidig som inntekten gjerne øker, øker også prisene på viktige primærvarer som mais, ris og soya. Etterspørselen etter biodrivstoff har akselerert denne utviklingen. Vedvarende høye eller stigende olje- og energipriser vil ytterligere kunne forsterke denne effekten.

For klær, tekstiler og fottøy er situasjonen annerledes. Fortsatt lave priser på denne varegruppen, med et tilsvarende stort importvolum, gjør at disse varene slår betydelig ut i vår gjennomgang.

Skulle I-hjelpen for 2006 fordeles likt mellom alle nordmenn, tilsvarer det en gavepakke på 2800 kroner til hver innbygger.

Beløpet svarer til 0,62 % av vår bruttonasjonalinntekt, tilsvarende det meste av Norges samlede utgifter til politi, brannvesen, domsstolene og fengselsvesenet i 2006. På samme måte ville bortimot halvparten av forsvarsbudsjettet eller nesten hele barnetrygden dette året kunne dekkes av de "bistandsmidler" Norge mottok fra utviklingsland. Til tross for proporsjonen på overføringene mottar de svært liten oppmerksomhet sammenlignet med den som vies norsk bistand *til* utviklingsland, og størrelsen på den som sådan.

Norge tjener stadig mer på konsekvensene av en global skjevfordeling og en urettferdig verdenshandel, der bytteforholdet mellom Norge og fattige land stadig, og i økende grad går i Norges favør. Begrepene *I-hjelp* og *bistand* er brukt i denne rapporten som motstykke til en både offisiell og vel innarbeidet begrepsbruk, som innbefatter at "u-hjelp" eller "bistand" nærmest per definisjon er noe som strømmer fra rike til fattige land. Rapporten viser at uttrykkene er misvisende og at så ikke er tilfellet for Norges del. Det er riktigere å snakke om *erstatningsutbetalinger* for det konkurransefortrinnet Norge nyter godt av.

Appendiks 1: Tallene i Figur 5.1

Tabell A1: Prisutvikling for varene i Gruppe 2 sammenlignet med generell prisutvikling (Prisindeks for førstegangsomsetning) alle varer.

SITC-nr i parentes. Indeksert. 1980 = 100

	Importerte tekstiler (65)	Importerte klær (84)	Importerte sko (85)	Alle varer (import- & hjemmemarked) ⁴⁴
	Se tabell A1.2	Se tabell A1.3	Se tabell A1.4	
1980	100,0	100,0	100,0	100,0
1981	104,1	104,4		111,8
1982	111,0	113,2		119,0
1983	116,4	117,6		125,9
1984	124,7	129,4		133,7
1985	137,0	147,1		140,2
1986	146,6	155,9		144,3
1987	149,3	161,8		153,3
1988	149,3	157,4	125,0	161,0
1989	147,9	148,5		169,8
1990	150,7	151,5		176,1
1991	147,9	151,5		180,4
1992	145,2	147,1		180,6
1993	142,5	145,6		180,6
1994	141,8	138,5	151,3	183,1
1995	143,3	133,8	153,8	186,5
1996	141,8	138,5	160,1	189,4
1997	140,4	143,2	172,6	192,0
1998	143,3	147,9	187,6	192,7
1999	137,7	145,9	192,4	195,9
2000	137,8	144,1	197,9	204,1
2001	139,9	142,7	205,4	203,3
2002	126,8	131,3	197,1	199,4
2003	125,1	125,8	193,3	212,9
2004	123,8	126,1	192,8	219,8
2005	121,0	120,8	189,4	227,8
2006	121,6	122,2	190,4	241,6

Detaljert framstilling og kildehenvisninger for de tre varegruppene følger på de neste sidene.

⁴⁴ Kilde for indekstall alle varer: Prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
www.ssb.no/emner/08/02/20/pif/

Tabell A1.2: Import av SITC 65: Tekstilgarn, -stoffer og –varer. Prisindekser fra SSB og kjedet indeks.

	SSB⁴⁵	SSB⁴⁶	SSB⁴⁷	Kjedet indeks
	1985 = 100	1988 = 100	2000 = 100	1980 = 100
1980	73			100,0
1981	76			104,1
1982	81			111,0
1983	85			116,4
1984	91			124,7
1985	100			137,0
1986	107			146,6
1987	109			149,3
1988	109	100		149,3
1989	108			147,9
1990	110			150,7
1991	108			147,9
1992	106			145,2
1993	104			142,5
1994		95		141,8
1995		96		143,3
1996		95		141,8
1997		94		140,4
1998		96		143,3
1999		92		137,7
2000		92	100,0	137,8
2001		91	101,5	139,9
2002		83	92,0	126,8
2003			90,8	125,1
2004			89,8	123,8
2005			87,8	121,0
2006			88,2	121,6

⁴⁵ SSB Utenrikshandel, Prisindekser for innførsel... www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/tabeller/18-18-7t.txt

⁴⁶ Se Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf

⁴⁷ SSB Utenrikshandel. Prisindekser for utvalgte... www.ssb.no/muh/mu2006/tab-66.html

Tabell A1.3: Import av SITC 84: Klær og tilbehør til klær. Prisindekser fra SSB og kjedet indeks

	SSB ⁴⁸	SSB ⁴⁹	SSB ⁵⁰	Kjedet indeks
	1985 = 100	1988 = 100	2000 = 100	1980 = 100
1980	68			100,0
1981	71			104,4
1982	77			113,2
1983	80			117,6
1984	88			129,4
1985	100			147,1
1986	106			155,9
1987	110			161,8
1988	107	100,0		157,4
1989	101			148,5
1990	103			151,5
1991	103			151,5
1992	100			147,1
1993	99			145,6
1994		88		138,5
1995		85		133,8
1996		88		138,5
1997		91		143,2
1998		94		147,9
1999		93		145,9
2000		92	100,0	144,1
2001		90	99,0	142,7
2002		83	91,1	131,3
2003			87,3	125,8
2004			87,5	126,1
2005			83,8	120,8
2006			84,8	122,2

⁴⁸ SSB Utenrikshandel, Prisindekser for innførsel... www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/tabeller/18-18-7t.txt

⁴⁹ Se Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf

⁵⁰ SSB Utenrikshandel. Prisindekser for utvalgte... www.ssb.no/muh/mu2006/tab-68.html

Tabell A1.4: Import av SITC 85: Fottøy. Prisindekser fra SSB og kjedet indeks

	SSB ⁵¹	SSB ⁵²	SSB ⁵³	Kjedet indeks
	1985 = 100	1988 = 100	2000 = 100	1980 = 100
1980				100
1981				
1982				
1983				
1984				
1985	100			
1986				
1987				
1988		100		125,0*
1989				
1990				
1991				
1992				
1993				
1994		121		151,3
1995		123		153,8
1996		128		160,1
1997		138		172,6
1998		150		187,6
1999		154		192,4
2000		158	100,0	197,9
2001		166	103,8	205,4
2002		158	99,6	197,1
2003			97,7	193,3
2004			97,4	192,8
2005			95,7	189,4
2006			96,2	190,4

* Se Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf

⁵¹ Tidligere oversendt fra SSB. Se Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf

⁵² Se Vedlegg 2 s. 39-40 i I-hjelpen 2003. www.framtiden.no/filer/i-hjelpen_r0503.pdf

⁵³ SSB Utenrikshandel. Prisindekser for utvalgte... www.ssb.no/muh/mu2006/tab-68.html

Appendiks 2: Korreksjon for Gruppe 2

I fjorårets utgave (*I-hjelpen 2006*) ble det brukt feil indekstall for førstegangsomsetning i beregningen av I-hjelpen for Gruppe 2. Det har videre vært noe usikkerhet omkring indekstallene for importprisen for de tre varegruppene i tabellen.

Nedenfor følger en korrigeret utgave av tabellen, hvor vi har brukt samme indekstall for førstegangsomsetning som i de øvrige tabellene i *I-hjelpen 2006*. Videre er importprisindeksene justert i henhold til tallene i Appendiks 1 (over).

Den første tabellen danner sammen med tallene for gruppe 1 i *I-hjelpen 2006* grunnlag for beregningen av endringer i I-hjelpen fra 2005 til 2006.

I-hjelpen for 2005 fordelt på importvarer i Gruppe 2

	Importpris- indeks 2005 1980=100	Indeks for førstegangs- omsetning alle varer	(B)/(A) – 1	Importverdi fra utviklingsland 2005, 1000 kr	I-hjelp, 1000 kr = (C) x (D)
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
Tekstiler, garn, stoffer	121,0	228,6	0,89	1 275 558	1 134 217
Klær og tilbehør til klær	120,8	228,6	0,89	6 329 336	5 652 583
Fottøy	189,4	228,6	0,21	1 364 022	282 395
Sum					7 069 196 (7 633 658)

I-hjelpen for 2004 fordelt på importvarer i Gruppe 2

	Importpris- indeks 2004 1980=100	Indeks for førstegangs- omsetning alle varer	(B)/(A) – 1	Importverdi fra utviklingsland 2004, 1000 kr	I-hjelp, 1000 kr = (C) x (D)
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
Tekstiler, garn, stoffer	123,8	220,5	0,78	1 141 717	892 444
Klær og tilbehør til klær	126,1	220,5	0,75	5 649 029	4 229 911
Fottøy	192,8	220,5	0,14	1 202 563	173 099
Sum					5 295 454 (5 858 734)

I-hjelpen for 2003 fordelt på importvarer i Gruppe 2

	Importpris- indeks 2003 1980=100	Indeks for førstegangs- omsetning alle varer	(B)/(A) – 1	Importverdi fra utviklingsland 2003, 1000 kr	I-hjelp, 1000 kr = (C) x (D)
	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
Tekstiler, garn, stoffer	125,1	213,6	0,71	976 279	690 139
Klær og tilbehør til klær	125,8	213,6	0,70	5 132 993	3 582 535
Fottøy	193,3	213,6	0,10	897 226	93 977
Sum					4 366 651 (4 542 834)

SSB reviderer rutinemessig indekstallet for førstegangsomsetning (og andre prisindekstall). Det vil føre for langt å revidere alle varegrupper og beregninger fra fjorårets rapport (og tidligere rapporter) på bakgrunn av slike mindre, rutinemessige revisjoner, og vi velger derfor å la indekstallene for førstegangs omsetning fra tidligere rapporter stå – slik at tidspunktet for uthenting av SSBs indekstall blir konsistent for alle rapportene. Når det gjelder importprisindeksene for de tre varegruppene i tabellene her, er vi samtidig henvist til å bruke de nyeste tilgjengelige indekstallene.